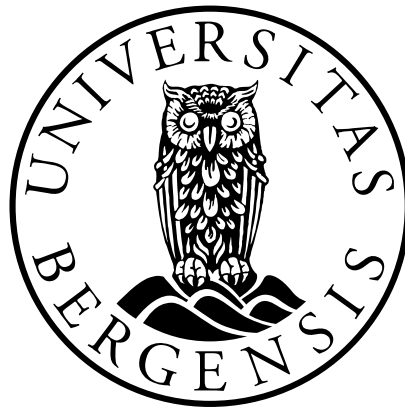

Det internasjonale og frivillige karbonmarkedet

Hvilke krav stilles til dannelsen av en karbonkompensasjon på det internasjonale og frivillige karbonmarkedet, med vekt på innholdet i det grunnleggende kravet til «additionality»?

Kandidatnummer: 135

Antall ord: 14324

JUS399 Masteroppgave

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.12.2021

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	3
1.1 <i>Det internasjonale og frivillige karbonmarkedet</i>	3
1.2 <i>Bakgrunn: «Kode rød» for menneskeheten</i>	5
2 Rettskildebildet: metodiske spørsmål	7
3 Nærmere om det frivillige karbonmarkedet	12
3.1 <i>Introduksjon</i>	12
3.2 <i>Hva er en karbonkompensasjon?</i>	12
3.3 <i>Et frivillig marked</i>	13
3.4 <i>Et «baseline and credit»-system</i>	14
3.5 <i>Karbonkompensasjonsprosjekter</i>	15
3.6 <i>Markedsintegritet</i>	16
3.6.1 <i>Muligheter</i>	16
3.6.2 <i>Kritikk av markedet</i>	16
3.7 <i>En økende interesse for karbonkompensasjoner</i>	17
4 Dannelsen av en karbonkompensasjon	19
4.1 <i>Standarder</i>	19
4.2 <i>Kvalifikasjonskriterier</i>	19
5 Nærmere om additionality som krav for dannelsen av en karbonkompensasjon	22
6 Additionalitytester	26
6.1 <i>Prosjektbasert tilnærming til additionality</i>	26
6.1.1 <i>Introduksjon til en prosjektbasert tilnærming til additionality</i>	26
6.1.2 <i>Generelt om fordeler og ulemper med en prosjektbasert tilnærming til additionality</i>	27
6.1.3 <i>Prosjektbaserte additionalitytester</i>	28
6.2 <i>Standardisert tilnærming til additionality</i>	39
6.2.1 <i>Introduksjon til en standardisert tilnærming til additionality</i>	39
6.2.2 <i>Generelt om fordeler og ulemper med en standardisert tilnærming til additionality</i>	39
6.2.3 <i>Standardiserte additionalitytester</i>	40
6.3 <i>Tabell: En standards krav til additionality</i>	45
7 Additionality-kravets stilling på det frivillige karbonmarkedet	47
8. Fremtiden til det frivillige karbonmarkedet	50
Litteraturliste	52
Liste over tabeller	64

1 Innledning

1.1 Det internasjonale og frivillige karbonmarkedet

Denne oppgaven skal gjennom en rettsdogmatisk analyse redegjøre for og diskutere hvilke krav som stilles til dannelsen av en karbonkompensasjon på det internasjonale og frivillige karbonmarkedet, med vekt på innholdet i det grunnleggende kravet til «additionality».

Innledningsvis gis en grunnleggende innføring i markedets bakgrunn og oppbygning.

Oppgaven søker videre å belyse hvorvidt kravet til «additionality» er egnet til å vurdere en karbonkompensasjons bidrag til å sikre en karbonreduksjon.

Det frivillige markedet for «carbon offsets», heretter kalt det frivillige karbonmarkedet, og «carbon offsets» oversatt til karbonkompensasjon, opererer på et ikke-statlig nivå og eksisterer ved siden av andre regulerte karbonmarkeder og kvotesystemer. Dette frivillige markedet for karbonkompensasjoner tillater aktører å betale for karbonreducerende prosjekter rundt om i verden for å redusere eller utligne egne karbonutslipp.

Forestill deg at du skal på helgetur til Paris. På flyselskapet sine sider spør de om du vil legge til en tjeneste. Flyselskapet sier at hvis du vil, kan et selskap de har avtale med plante trær i Brasil som skal fange opp karbonet du har brukt på flyreisen din. For bare 34,23 kroner tur-retur Bergen/Paris trylles karbonavtrykket ditt på 167,8 kilo CO₂ bort sammen med flyskammen.¹ Fristende? Ja. Troverdige? Tja?

Det frivillige karbonmarkedet har sin bakgrunn i Parisavtalen og Kyotoprotokollen, men er utviklet av en rekke private organisasjoner som opererer med hver sin standard for hva som blir akseptert som en karbonkompensasjon.²

Det frivillige karbonmarkedet blir ansett som et viktig og kostnadseffektivt virkemiddel for å redusere klimagassutslipp og bekjempe klimaendringene, og de siste to årene har markedet skutt fart. De første åtte månedene i 2021 vokste markedet med 60% i forhold til 2020.

¹ SAS «Utslippskalkulator»

² Se nærmere under punkt 2. om kilder og metode nedenfor.

Dersom aktivitetsnivået fortsetter, er markedet i ferd med å slå en årlig verdirekord på 1 milliard dollar for utførte transaksjoner.³ Likevel står markedet ved et kritisk punkt.

Kjøpere og selgere av karbonkompensasjoner, finanssektoren, internasjonale organisasjoner og andre markedsaktører uttrykker at de sliter med å navigere seg gjennom varierende standarder i et fragmentert marked, og etterspør mer transparens for å unngå dobbelttelling og for å sikre høy kvalitet på karbonkompensasjonene.⁴ Hovedsakelig retter kritikken seg mot kravet til «additionality».

På norsk kan kravet til «additionality» oversettes til et tilleggskrav. «Additionality» er et innarbeidet begrep som brukes på karbonmarkedet. Oppgaven vil derfor videre bruke den engelske terminologien additionality.

Kravet til additionality skal sikre at en karbonkompensasjon representerer en utslippsreduksjon som ikke ville skjedd uten det frivillige karbonmarkedet. Med andre ord skal additionality sikre at et karbonreduserende prosjekt skjer *i tillegg til* det som ville skjedd uansett. Kravet er avgjørende for å dokumentere at det foreligger en reell reduksjon av karbonutslipp til atmosfæren, og dermed helt sentralt for å sikre markedets troverdighet og effektivitet.

I dag opererer markedet med en rekke ulike additionalitytester som må oppfylles for å kunne registrere et karbonreduserende prosjekt. Kravet har imidlertid vist seg vanskelig å sikre i praksis. Det har ført til gjentakende kritikk om at markedet representerer en falsk trygghet som tillater aktører å opprettholde utslippene sine, og kan i verste fall bidra til å gjøre klimaendringene verre.

³ Ecosystem marketplace (2021) avsnitt 1-2.

⁴ Institute of International Finance (IIF) (2021) s. 10-11.

1.2 Bakgrunn: «Kode rød» for menneskeheten

Den 12. desember 2015 signerte 196 land Parisavtalen vedtatt på FNs klimatoppmøte.⁵ Formålet med Parisavtalen er å styrke innsatsen mot de globale klimaendringene jf. art. 2, punkt 1. Avtalens art. 2 punkt 1.a) setter et mål om å begrense temperaturstigningen på jorden til 2 grader innen dette århundre. Landene skal også gjøre det de kan for å holde temperaturøkningen nede til 1,5 grader.

Med bakgrunn i Parisavtalens mål har til nå 130 land, samt flere byer, selskaper og finansinstitusjoner satt seg mål, eller vurderer å sette et mål, om å bli karbonnøytrale innen 2050.⁶ Målet om netto null brukes synonymt med målet om å oppnå karbonnøytralitet. Begrepene referer til at en målt mengde karbon og andre klimagasser som slippes ut må utlignes med en tilsvarende reduksjon slik at det totale utslippet går i null. Karbonnøytralitet handler dermed ikke alene om å ikke slippe ut karbon eller andre klimagasser, men om å absorbere det som slippes ut. Det er vanlig å måle klimagassutslipp i karbon-ekvivalenter. Oppgaven vil derfor videre omtale klimagasser samlet som karbon (CO₂).

At karbonnøytralitet handler om at karbon skal utlignes og ikke totalt kuttes, skyldes at det nærmest er umulig å ikke slippe ut karbon. Industrielle prosesser, arbeidsreiser, lys, varme m.m. vil alltid medføre karbonutslipp. Selv bruk av den mest miljøvennlige teknologien vil slippe ut karbon under fremstillingen av et produkt. For å nå målet om netto null er vi avhengige av å skape prosjekter som sørger for å utligne karbonet som er frigitt.

Det frivillige karbonmarkedet er et initiativ tatt fra private organisasjoner som svar på denne etterspørselen etter nye måter å utligne karbon på. Det frivillige karbonmarkedet er ikke regulert av, men har oppstått med basis i, Parisavtalens 1,5 graders mål (se mer under punkt 2), som nå videreføres i ny klimaavtale.

Mens denne oppgaven ble skrevet ble FNs klimakonferanse; Conference of the Parties (COP26), avholdt mellom 31. oktober til 12. november 2021 i Glasgow. Konferansen er ansett som det mest kritiske møtet siden Parisavtalen ble vedtatt.

⁵ Paris Agreement, 12 December 2015 (entered into force 4 November 2016) UNTC (Parisavtalen).

⁶ United Nations, «The global coalition for net-zero emissions is growing» (2021).

I forkant av møtet, mandag 9. august 2021, kom FNs klimapanel med en rapport som FNs generalsekretær António Guterres sier er «kode rød» for menneskeheten.⁷

Gjennomsnittstemperaturen har økt med 1,1 grad siden førindustriell tid. 234 forskere fra 66 ulike land understreker at den globale oppvarmingen går raskere enn noen gang observert sammenlignet med de siste 2000 årene.⁸

COP26 endte med at partene vedtok Glasgow Climate Pact. Avtalens betydning for det frivillige karbonmarkedet omtales nærmere i punkt 8. Det kan imidlertid bemerkes at avtalen viderefører Parisavtalens 1,5 graders mål, og bestemmer å satse videre på utviklingen av et internasjonalt karbonmarked. Dette understreker det frivillige karbonmarkedets aktualitet.

For å oppnå målet om netto null må selskaper, banker og investorer mfl. tilpasse forretningsmodellene sine. Aktørene må planlegge for overgangen til en mer klimavennlig drift så raskt som mulig.

Parallelt med at den globale økonomien arbeider mot netto null øker etterspørselen etter karbonkompensasjoner for å oppnå målet raskt og kostnadseffektivt. I rapporten «The Taskforce on Scaling Voluntary Carbon Markets» (TSVCM) sponset av the Institute of International Finance (IIF) anslås det at antallet karbonkompensasjoner må vokse med opptil 15 ganger innen 2030 for å nå 1,5 graders målet.⁹ Ifølge selskapet McKinsey, som har bistått i arbeidet med rapporten, kan verdien på markedet i 2030 være verdt opp til 50 milliarder dollar.¹⁰

Den økende etterspørselen etter karbonkompensasjoner de kommende årene vil kreve et velfungerende marked. Per nå er markedet kritisert for den store variasjonen av standarder på karbonkompensasjonene og dårlig styring. Fagfolk, finansinstitusjoner og ikke-statlig organisasjoner mfl. går nå sammen for å diskutere systemendringer i det frivillige karbonmarkedet som kan bidra til å oppnå forpliktelsene etter Parisavtalen og Glasgow Climate Pact. Kappløpet om å nå klimamålene er i gang og arbeidet med å utvikle et velfungerende frivillig karbonmarked fortsetter.

⁷ United Nations, «Secretary-General's Statement on the IPCC Working Group 1 Report on the Physical Science Basis of the Sixth Assessment» (2021).

⁸ IPCC (2021) punkt A.1.2.

⁹ Institute of International Finance (IIF) (2021) s. 10, avsnitt 4.

¹⁰ Blaufelder m.fl (2021) avsnitt 2.

2 Rettskildebildet: metodiske spørsmål

Som nevnt i punkt 1.2 er det Parisavtalens overordnede mål om å nå netto null som har skapt en etterspørsel etter enkle og kostnadseffektive måter å redusere karbon på. Det frivillige markedet for karbonkompensasjoner har dermed bakgrunn i Parisavtalen, og snart Glasgow Climate Pact som etter COP26 viderefører Parisavtalens mål.

For å oppnå legitimitet har det frivillige karbonmarkedet til nå brukt mange av de samme reglene og prinsippene som er lagt til grunn i FNs system for handel med karbonkvoter under Kyotoprotokollen, kalt Clean Development Mechanism (CDM).¹¹ Som vi skal se under punkt 5 og 6, er kravet til additionality og flere av additionalitytestene hentet herfra.

Hverken Parisavtalen, Glasgow Climate Pact eller Kyotoprotokollen regulerer direkte det frivillige karbonmarkedet. Imidlertid danner avtalene formålet med, og utgangspunktet for, markedets utforming. Regler og praksis fra avtalene vil derfor være viktige rettskilder, og ha overføringsverdi ved utledning av innholdet i kravet til additionality.

Det frivillige karbonmarkedet styres mer direkte av uavhengige organisasjoner som arbeider med å registrere karbonkompensasjoner under sin etablerte standard. Det er dermed de uavhengige organisasjonene som bestemmer reglene for godkjenning av en karbonkompensasjon. Praksis fra organisasjonene vil derfor være en sentral kilde i denne oppgaven. Ved redegjørelsen for innholdet i en standard, og dets krav til en karbonkompensasjon, tar oppgaven utgangspunkt i fem av de mest etablerte og anerkjente standardene på markedet i dag.¹² Dette er Gold Standard (GS),¹³ Verified Carbon Standard (VCS),¹⁴ Climate Action Reserve (CAR),¹⁵ Plan Vivo System,¹⁶ og American Carbon Registry (ACR).¹⁷

Foruten disse kildene styres det frivillige karbonmarkedet av markedsmekanismen selv. Med det menes alle de forhold som kan virke inn på tilbud og etterspørsel av en

¹¹ Kyoto protocol to the United Nations framework convention on climate change, 11 December 1998 (entered into force on 16 February 2005) UNTC (Kyotoprotokollen), art. 12

¹² Treece (2021); Hurst (2021); Carbon Offset Guide «Voluntary Offset Programs».

¹³ Gold Standard (2019)

¹⁴ VERRA (2019)

¹⁵ Climate Action Reserve (2021)

¹⁶ Plan Vivo (2015)

¹⁷ American Carbon Registry (2020)

karbonkompensasjon. Forventninger, krav og tilbakemeldinger fra overnasjonale og nasjonale organ, investorer, organisasjoner, forbrukere og media med flere, kan bidra til å påvirke utformingen av markedet, og tjener dermed som kilder for denne oppgaven. Rapporter og statistikk fra fag- og interesseorganisasjoner og media, er også viktige kilder for å avdekke hvordan markedet fungerer i praksis.

Kildene som brukes i denne oppgaven er ikke preget av vanlig lovgivning ettersom det ikke finnes lovgivning som direkte regulerer det frivillige karbonmarkedet. Det finnes ingen tvangsmakt som kan gjennomføre reglene, og brudd på interne regler på markedet vil ikke medføre sanksjoner, men alene ha den konsekvens at et karbonreducerende prosjekt ikke kan registreres, og dermed ikke selges på markedet.

Parisavtalen og nå Glasgow Climate pact, Kyotoprotokollens Clean Development Mechanism, og markedspraksis er grunnleggende kilder for utformingen av det frivillige karbonmarkedet. Selv om kildene ikke direkte regulerer det frivillige karbonmarkedet, har disse over tid blitt anvendt av det frivillige karbonmarkedet som om det var gjeldende regulering. Oppgavens problemstilling kan derfor ikke besvares ved å bruke kildene direkte på grunnlag av alminnelig juridisk metode, men må besvares ved å bruke kildene som anvendt rett. Som vi skal se videre har det frivillige karbonmarkedet utviklet seg ved siden av den tradisjonelle internasjonale miljøretten.

Den internasjonale miljøretten har tradisjonelt vært en samlebetegnelse på den delen av internasjonal rett eller folkerett («public international law») som omhandler statenes plikter og rettigheter i forvaltningen av naturressurser og miljø.¹⁸ Folkeretten har vært et internasjonalt rettssystem der statene er rettssubjekter og har rettigheter og plikter. Den internasjonale miljøretten er imidlertid under rask utvikling.

Tradisjonelt har miljøretten vært preget av en kommando og kontroll- reguleringsteknikk som generelt er karakterisert av et satt miljømål.¹⁹ Ulempen med reguleringsteknikken er at den i mange tilfeller begrenser myndighetenes ambisjonsnivå fordi det må settes en minstestandard som er presis nok til å kunne sanksjoneres. Det gjør metoden lite fleksibel og setter en grense for hva som er mulig å oppnå innenfor miljøretten.²⁰ Miljøretten har derfor begynt å bevege seg vekk fra de tradisjonelle reguleringsformene og over til å bruke flere ulike rettslige

¹⁸ Bugge (2019) s. 77 punkt 3.1.1.

¹⁹ Gunningham og Grabosky (1998) s. 52.

²⁰ Gunningham og Grabosky (1998) s. 57.

instrumenter for å nå klimamålene. Reguleringsteknikker og instrumenter som «smart regulering» og ulike former for «soft law» er utviklet i form av standarder og retningslinjer, og har ofte vist seg å være mer effektive enn tradisjonell lovgivning, også kalt «hard law»-instrument. Med de nye reguleringsteknikkene reguleres nå den internasjonale miljøretten også gjennom en markedsbasert ordning.

En markedsbasert ordning bruker handel og prising som økonomiske insentiver for å eliminere eller redusere negative miljøfaktorer. Det frivillige karbonmarkedet er en del av en slik ordning. En markedsbasert ordning styrt av «soft law» og «smart regulering», må fremdeles sies å være under utprøving og utvikling.

«Smart regulering» er en reguleringsteknikk som tar i bruk ulike strategier og teknikker for å påvirke atferd ved bruk av innsats fra styresmakter, virksomheter og organisasjoner mfl. Reglene pålegger ikke aktørene å handle på en bestemt måte, men utnytter aktørenes interesser til å iverksette tiltak som skal fremme en særlig adferd.²¹ Reglene er ment å gi handlingsrom, skape samarbeid, og insentiv til å realisere egne mål, samtidig som at aktørene handler på en måte som fremmer samfunnsmessige mål.²²

Reguleringer som er utformet på grunnlag av slike teknikker er for eksempel EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans, dannet etter EUs «Better regulation rules».²³ Formålet med en slik taksonomi er å sikre oppfyllelse av internasjonale og regionale forpliktelser, eliminere grønnvasking og dreie privat kapital mot bærekraftige investeringer. Det vil derfor bli avgjørende for en bedrift å kunne promotere seg som bærekraftig for å tiltrekke seg kapital.

«Soft-law» er et begrep som brukes om rettslige instrumenter som ikke er formelt juridisk bindende. Dette kan være nasjonale eller internasjonale normer gjennom blant annet erklæringer, anbefalinger, prinsipper, traktater, standarder, adferdskodekser og aksjonsplaner. Markedsaktører kan oppleve sosialt og økonomisk press fra blant annet kunder, forbrukere, investorer og medier om å samsvare med krav og forventninger.²⁴ Derfor regnes instrumentene

²¹ Gunningham og Grabosky (1998) kap. 2.

²² Berman (1983) s. 4–5.

²³ Document C(2021)2800: Commission delegated regulation (EU).

²⁴ Buhmann (2018) s. 21.

ofte som moralsk eller politisk bindende. Instrumentet gjør det mulig å teste nye ideer, og dersom en norm får feste i samfunnet kan normen tjene som eksempel for senere lovgivning.²⁵

I motsetning til å pålegge borgerne til å handle på en bestemt måte gjennom kommandoregler, tilbyr disse reguleringsteknikkene strukturer og ordninger for initiativ og realisering av egne mål. Markedsmekanismer kan utnyttes for å legge til rette for, og stimulere til, samarbeid om utslippskutt. Ved å gi klare insentiver til å fokusere på miljø og bærekraft vil markedskreftene kunne drive selskaper til å være miljøvennlige for å sikre høy markedsverdi.

Reguleringsteknikkene fører til en form for selvregulering, og anses derfor som en mer moderne og effektiv måte å fremme klima, miljø og bærekraft.

Ved å ta i bruk markedsmekanismene for å påvirke aktørene i en mer bærekraftig retning utvikler den internasjonale miljøretten seg til også å involvere flere aktører enn bare statene selv. De siste årene har det vært en økende frivillig deltakelse og engasjement fra ikke-statlige aktører som privatpersoner, virksomheter og uavhengige organisasjoner, som alle blir påvirket av, og har interesse i, å samsvare med kravene.²⁶ Særlig har Parisavtalens system og rammeverk bidratt til å påvirke forventningene til markedsaktørene. Det har ført til at kapitalmarkedet søker virksomheter som etterlever klimamålene. Dermed får virksomheter et klart insentiv til å være med på det grønne skiftet. Fokus på bedrifters rapportering av samfunnsansvar og bærekraft, ofte henvist til som «corporate social responsibility» (CSR) og «environmental, social and governance» (ESG), gjør det mulig for virksomheter å vise hvilken innsats de gjør for miljøet ut over det som kreves av lov. Derfor tas det nå initiativ i flere sektorer som skal bidra til å oppfylle målene. Det frivillige karbonmarkedet er et slikt initiativ som kan brukes til å rapportere en virksomhets karbonavtrykk. Foruten dette kan det vises til blant annet Towards sustainable mining (TSM), som er et initiativ tatt av Mining Association of Canada (MAC), med formål om å hjelpe gruveselskaper å møte samfunnsbehov ved å utvinne mineraler, metaller og energiprodukter på en mest mulig sosial, økonomisk og miljømessig ansvarlig måte.²⁷

Det har lenge vært en teoretisk diskusjon om hvordan miljøretten bør regulere klimagassutslipp, herunder om det bør reguleres av det offentlige eller av markedet.²⁸ Ettersom klimaendringene påvirker enhver kan det argumenteres for at reguleringen av

²⁵ Buhmann (2018) s. 21.

²⁶ Nanda og Pring (2013) s. 129.

²⁷ The Mining Association of Canada, «How TSM Works»

²⁸ Smith m.fl. (1994) s. 431–474.

klimagassutslipp bør underlegges en demokratisk prosess. Gjennom offentlig regulering kan det settes felles mål, felles standarder, og nødvendige regulativer for å sikre en faktisk reduksjon av klimagassutslipp. Dette kan bidra til å danne en felles forståelse og et felles språk for hva som skal til for å redusere utslippene. Generelt kan imidlertid offentlig regulering være en treg og dyr prosess. Klimaendringene skjer hurtig og er en global utfordring. Det finnes ingen global institusjon som kan utforme og håndheve reguleringer for alle nasjoner, og det er derfor nødvendig å kunne engasjere private aktører og næringsorganisasjoner for å oppnå felles forståelse for å redusere utslipp. Bruken av markedsinsentiver vil, i motsetning til tradisjonell offentlig regulering, kunne påvirke eller presse flere aktører til å kutte utslipp, og kan være en billigere og mer effektiv måte å oppnå resultater på. Fordi et fritt marked i stor grad vil påvirkes av private insentiver bør imidlertid markedet ikke ha en eksklusiv rolle. Det kan argumenteres for at et fritt marked er det mest effektive og billigste verktøyet for å redusere utslipp, forutsatt at det er etablert konkrete standarder og et fungerende handelssystem.

Ved å bruke en markedsstyrt ordning for å regulere miljøpåvirkning, ser vi at definisjonen av internasjonal miljørett blir noe uklar ettersom de private initiativene ikke angår en del av en stats rett eller plikt. Det kan imidlertid argumenteres for at frivillig deltakelse blant private aktører er en så viktig del, og direkte konsekvens, av reguleringsteknikkene som brukes, at slike initiativ må anses som en utvidet og mer moderne tilnærming til den internasjonale miljøretten. Uavhengig av hvordan man ønsker å definere den internasjonale miljøretten er en ting sikkert; Ikke-statlige aktører og private initiativ utgjør i dag en stor og viktig rolle i kampen mot klimaendringene.

3 Nærmere om det frivillige karbonmarkedet

3.1 Introduksjon

Herunder gis en introduksjon til hvordan det frivillige karbonmarkedet er utformet, samt hvilke problemstillinger markedet reiser, og årsaken til dets nylige vekst. Formålet er å gi en grunnleggende forståelse for markedets oppbygning og funksjon før oppgaven går nærmere inn på hvilke krav som stilles til dannelsen av en karbonkompensasjon.

3.2 Hva er en karbonkompensasjon?

En karbonkompensasjon er en reduksjon av karbon, ofte målt i ett tonn CO₂, som enten hindres i å slippes ut i atmosfæren, eller som fjernes fra atmosfæren som et resultat av et karbonreduserende prosjekt. Dette kan da kompensere for et tilsvarende utslipp som den som finansierer karbonkompensasjonen står for. En karbonkompensasjon representerer slik kostnaden av å utføre en aktivitet som fjerner CO₂ fra atmosfæren.

En karbonkompensasjon skapes ved at aktørene på markedet kan betale for miljøvennlige prosjekter rundt om i verden for å kompensere for eget karbonutslipp. Eksempelvis kan et selskap i Norge betale en prosjektutvikler for å plante trær i Brasil som skal fange opp karbon og kompensere for selskapets utslipp i Norge. Ettersom miljøendringer som følge av klimagassutslipp er et globalt problem, er tanken at det geografiske stedet hvor reduksjonen finner sted ikke er av betydning. Prosjektene iverksettes som oftest i utviklingsland, og kjøpes av aktører i industriland.

En karbonkompensasjon kan brukes til å kompensere for utslipp ut over det en ellers er pliktet til etter regulatoriske krav. Kompensasjonen kan også brukes til å bli karbonnøytral, eller til å redusere utslipp som minst tilsvarer egne utslipp.²⁹

²⁹ Kollmuss m.fl. (2008).

3.3 Et frivillig marked

Et marked er «den samlede etterspørselen etter varer eller tjenester».³⁰ Så lenge det finnes tilbud og etterspørsel, eksisterer et marked. I kontekst av det frivillige karbonmarkedet er et marked en handelsplattform der tilbud og etterspørsel møtes for kjøp og salg av ulike karbonkompensasjoner.

Det frivillige markedet for karbonkompensasjoner er et internasjonalt marked som har oppstått utenfor «compliance»-markedet. Med «compliance»-markedet, siktes det i denne sammenheng til et marked hvor man handler klimavoter for å etterleve regulatoriske krav som følge av nasjonale eller internasjonale forpliktelser til å redusere klimagassutslipp. Eksempel på et slikt marked er EUs Emission Trading System (ETS) hvor klimavoter kjøpes som en tillatelse til å slippe ut karbon for å oppfylle regulatoriske krav.

At markedet for karbonkompensasjoner opererer utenfor «compliance»-markedet innebærer at markedet opererer på et ikke-statlig nivå og dermed ikke ut fra et lands forpliktelser. Aktører velger selv hvorvidt de ønsker å delta på markedet, og risikerer ikke å bli møtt av regulatoriske krav eller juridiske sanksjoner dersom de ikke gjør det. En karbonkompensasjon kan som utgangspunkt heller ikke brukes for å oppfylle regulatoriske krav med mindre annet er særlig bestemt.

Fordi markedet opererer på et ikke-statlig nivå kan alle delta på markedet. Deltakere fra hele verden kan registrere prosjekter og fritt selge og kjøpe karbonkompensasjoner på tvers av geografiske posisjoner og sektorer. Markedet vil være mest aktuelt for større virksomheter uten kvoteplikt, eller virksomheter som ønsker å kompensere ut over kvoteplikten sin for å fremstå som bærekraftige. Markedet er også aktuelt for privatpersoner som ønsker å kompensere for eget utslipp etter eksempelvis en flyreise.

Det frivillige markedet for karbonkompensasjoner er ikke sentralisert, og det er foreløpig ikke etablert felles regler for dannelse, verifisering eller handel med karbonkompensasjonene.

³⁰ Marked i Store Norske Leksikon.

3.4 Et «baseline and credit»-system

Det finnes to handelssystemer på karbonmarkedet; et «baseline and credit»-system og et «cap and trade»-system. Det frivillige karbonmarkedet opererer innenfor et «baseline and credit»-system. For å forstå et «baseline and credit»-system er det viktig å skille systemet fra et «cap and trade»-system.

I et «cap and trade»-system er det satt et tak på antall kvoter på markedet i henhold til et utslippsbudsjett som kan reduseres i tråd med utslippsmål. Systemet opererer med karbonkvoter som gir en tillatelse til å slippe ut en gitt mengde karbon. Kvotene kan handles med blant deltakerne på markedet. Har en aktør kvoter som tillater aktøren å slippe ut mer enn hun gjør, kan overskuddet selges. Har aktøren mer utslipp enn tillat må aktøren kjøpe kvoter av andre. Eksempler på slike kvotesystemer er EUs Emission Trading System (ETS) og FNs Joint Implementation (JI). Dersom en aktør er underlagt disse kvotesystemene er aktøren pliktet å kjøpe karbonkvoter for å slippe ut karbon. Har aktøren karbonutslipp utover det karbonkvoten tillater, er utslippet forbudt og sanksjoneres med overtredelsesgebyr.

I et «baseline and credit»-system derimot, finnes det ikke en begrensning på antall karbonkompensasjoner på markedet. I dette systemet skapes karbonkompensasjonene for hvert karbonreducerende prosjekt som iverksettes. Antall karbonkompensasjoner på markedet avhenger dermed av etterspørsel og kapasitet. En aktør som handler karbonkompensasjoner, velger selv å bruke denne metoden for avregning i eget karbonregnskap. Det frivillige markedet for karbonkompensasjoner må dermed skilles fra markeder som EUs ETS og FNs JI.

Det frivillige markedet for karbonkompensasjoner må også skilles fra FNs Certified Emission Reductions (CERs) under Clean Development Mechanism. Dette markedet opererer i likhet med det frivillige markedet for karbonkompensasjoner med et «baseline and credit»-system. Imidlertid er FNs CER-kvoter en del av «compliance»-markedet, nevnt i punkt 3.3. Disse kvotene skal, i motsetning til karbonkompensasjonene på det frivillige markedet, bidra til å oppfylle regulatoriske krav.

3.5 Karbonkompensasjonsprosjekter

Muligheter for å skape karbonreduserende prosjekter finnes i nesten enhver sektor. Faktorer som prosjektets plassering, egenskapene til prosjektet og deltakerne i prosjektet gjør hvert prosjekt unikt. De karbonreduserende prosjektene kan deles inn i tre typer prosjekter; i) prosjekter som kan unngå karbonutslipp, ii) prosjekter som kan redusere karbonutslipp, og iii) prosjekter som driver karbonfangst.³¹

i) Prosjekter som skal unngå karbonutslipp er prosjekter som flytter energiproduksjon fra fossile energikilder til fornybare energikilder som vannkraft, solenergi, vindkraft, bioenergi, og varmeproduksjon.

ii) Prosjekter som skal redusere karbonutslipp er prosjekter som bytter ut standardprodukter med energieffektiviserende produkter. Det kan eksempelvis være å installere energibesparende lyspærer eller komfyrer.

iii) Prosjekter som driver karbonfangst er prosjekter som lagrer, bruker eller destruerer karbon. Et av de mest iverksatte karbonfangstprosjektene er planting eller bevaring av skog. Prosjektet er populært på grunn av trærnes store evne til å fange karbon. Metanfangstprosjekter eller destruksjon av industrielle gasser er også egnet til å lage et stort antall karbonkompensasjoner.

Ikke alle prosjekter er like effektive, og de rangeres ofte fra høye til lave kvalitetsprosjekter. Hvilken rangering et prosjekt får beror hovedsakelig på prosjektets evne til å bevise additionality, samt et prosjekts positive eller negative konsekvenser.

³¹ Corporate finance institute, «What is the Voluntary Carbon Market?» avsnitt 6.

3.6 Markedsintegritet

3.6.1 Muligheter

Foruten å redusere klimagassutslipp har det frivillige markedet for karbonkompensasjoner potensiale til å gi en rekke andre miljømessige og økonomiske fordeler.

Et karbonreduserende prosjekt kan for det første bidra til miljømessige fordeler som å bevare og forbedre habitat og biologisk mangfold, og sikre vannkvalitet og luftkvalitet. Iverksettelse av nye prosjekter kan også skape arbeidsplasser og fremme utdanning.

For det andre kan markedet bidra til å øke etterspørselen etter rene energiprodukter, spare bedrifter og forbrukere for penger på energi, og stimulere økonomien i et område. Prosjekter som før ikke kunne gjennomføres kan nå realiseres. Det byr på muligheter for nyskaping og innovasjon som det kan dras nytte av i fremtiden.

3.6.2 Kritikk av markedet

«We're living in a golden age of greenwash» heter det i en artikkel publisert av Greenpeace UK i 2021.³² Markedet for frivillige karbonkompensasjoner skaper store overskrifter i media, er gjennomgående kritisert av klimaforkjempere og møtes med skepsis fra aktørene. Mye av kritikken retter seg mot det som i dag kalles «grønnvasking», - et uttrykk som brukes om aktører som markedsfører seg som bedre enn de er i forhold til innvirkning på klima, natur, og mennesker.³³

Ved flere anledninger er prosjektutviklere avslørt for å selge prosjekter som ville blitt iverksatt uansett og dermed ikke har en ekstra effekt på klima. Eksempelvis avslørte informasjonsnettstedet Bloomberg i 2020 at organisasjonen Nature Conservancy solgte karbonkompensasjoner for å bevare skog som aldri var truet. Karbonkompensasjonene var kjøpt av store virksomheter som bl.a. JP Morgan Chase & Co, Walt Disney Co og Black

³² Greenpeace «We're living in a golden age of greenwash».

³³ Grønnvaskingsplakaten «om plakaten».

Rock.³⁴ Ved å bruke karbonkompensasjonene hevder selskapene å redusere mer karbon enn de faktisk gjør.

Videre tillater markedet kjøperne å kompensere for utslipp uten å gjøre endringer i eget karbonforbruk. Mange er derfor bekymret for at markedet brukes som en erstatning istedenfor et supplement til miljøvennlige tiltak, og hevder markedet er en måte for de rikeste landene å finne raske, billige og enkle løsninger for å opprettholde en karbonekstravagant livsstil hjemme.³⁵

Markedet er også beskyldt for menneskerettsbrudd. Utenlandske investorer leier store landområder som fordriver lokale fra sine hjem og frarøver deres livsgrunnlag, og utnytter lokal arbeidskraft til dårlig betaling. Prosjektene kritiseres for at lokalsamfunnet må bære de sosiale og miljømessige ulempene av prosjektet uten å kunne bruke prosjektene i sitt eget karbonregnskap, og derfor at markedet er i ferd med å utvikle en ny form for kolonialisme.³⁶

Markedet står nå ved et kritisk punkt hvor det må kjempe for sin tillit. Anses markedet for å drive med grønnvasking svekkes tilliten til at markedet kan bidra å nå målet om netto null. I så fall, kan markedet stå i fare for å kollapse. Det er i dag bred enighet om at markedet har behov for ytterligere regulering.

3.7 En økende interesse for karbonkompensasjoner

Den kraftige veksten i handelen med frivillige karbonkompensasjoner skyldes hovedsakelig at finansmarkedet har inntatt en aktiv rolle i kampen mot klimaendringene. Ved å legge økt vekt på risikoforhold knyttet til bærekraft og samfunnsansvar i investeringsbeslutningene, har finansmarkedet gjort det til et konkurransefortrinn å være klimanøytral. Det har bidratt til å skape en avkarboniseringstrend.

Samtidig opplever finansbransjen og virksomheter økende press fra kommende reguleringer. Taksonomier og handlingsplaner for bærekraftig finans i eksempelvis EU, Storbritannia og Kina trer snart i kraft. Reguleringene vil stille strenge krav til opplysnings- og rapporteringsplikt for å styre kapital mot grønne investeringer. Avkarbonisering via

³⁴ Elgin (2020).

³⁵ International Energy Agency (IEA) (2008) s. 3.

³⁶ Eraker (2000) s. 10; Mousseau (2017).

karbonkompensasjoner kan være et effektivt og rimeligere alternativ i sektorer som er kostbare å avkarbonisere når virksomheter skal tilpasse seg kommende reguleringer og bærekraftsrapportering.

4 Dannelsen av en karbonkompensasjon

4.1 Standarder

Et karbonreduserende prosjekt må registreres under en standard for å bli godkjent som en karbonkompensasjon på det frivillige karbonmarkedet. Ettersom markedet ikke er sentralisert, finnes det ikke en felles etablert standard. Imidlertid arbeider en rekke organisasjoner med å utvikle sin unike standard for å registrere prosjekter. Det har skapt en viss praksis og aksept for hvilke krav som stilles til en karbonkompensasjon.

Basert på hvordan en standard er utformet har noen standarder fått bredere oppslutning enn andre. Å velge en anerkjent standard kan være avgjørende for en aktørs legitimitet på markedet. Som nevnt i punkt 2. tar denne oppgaven utgangspunkt i fem av de mest etablerte og anerkjente standardene på markedet i dag.³⁷ Dette er Gold Standard (GS),³⁸ Verified Carbon Standard (VCS),³⁹ Climate Action Reserve (CAR),⁴⁰ Plan Vivo System,⁴¹ og American Carbon Registry (ACR).⁴²

4.2 Kvalifikasjonskriterier

En standard oppstiller en rekke ulike kvalifikasjonskriterier som et karbonreduserende prosjekt må oppfylle for kunne registreres under standarden. Kvalifikasjonskriteriene er ikke rettslige vilkår i tradisjonell forstand som medfører sanksjoner ved brudd på kriteriene, men krav eller vilkår som må være oppfylt for å registrere et karbonreduserende prosjekt på markedet. Dersom det karbonreduserende prosjektet ikke oppfyller kvalifikasjonskriteriene under den gitte standard er konsekvensen alene at prosjektet blir avvist, og ikke kan selges som en karbonkompensasjon.

³⁷ Treece (2021); Hurst (2021); Carbon Offset Guide «Voluntary Offset Programs».

³⁸ Gold Standard (2019)

³⁹ VERRA (2019)

⁴⁰ Climate Action Reserve (2021)

⁴¹ Plan Vivo (2015)

⁴² American Carbon Registry (2020)

En fullstendig standard inneholder tre hovedkomponenter. Dette er; i) krav til regnskap ii) krav til overvåkning og verifisering og iii) krav til registrering og eierskap.

i) Krav til regnskap

En standard inneholder generelt, men er ikke begrenset til, følgende krav til regnskap:

Additionality: Kravet til additionality innebærer at et prosjekt må representere en karbonreduksjon ut over det som ellers ville skjedd. Kravet er en grunnleggende forutsetning for å opprette en karbonkompensasjon, og må bevises under enhver standard.

For å konstatere at et prosjekt er additional må prosjektet holdes opp mot en «**baseline**», heretter betegnet som et **referansepunkt**. Referansepunktet er startpunktet foruten det karbonreducerende prosjektet, og skal illustrere hvilke utslipp som vanligvis ville skjedd. Dersom et karbonreducerende prosjekt har en reduksjon ut over referansepunktet er prosjektet additional. Det er kravet til additionality som særlig skal behandles i denne framstillingen. Se mer om kravet til additionality og dets nære sammenheng til konstatering av et referansepunkt under punkt 5.

«**Permanence**»: «Permanence» er et krav som referer til varigheten til en karbonkompensasjon. Kravet skal sikre at et prosjekt ikke står i fare for å bli reversert. For å oppfylle kravet må et prosjekt inneholde en alternativ plan dersom prosjektet ikke kan gjennomføres som planlagt. For eksempel må det finnes en plan for hvordan man skal erstatte et tre, dersom et tre brenner ned. Det må også finnes en plan for hvordan karbonet som er frigitt skal kompenseres for.

«**Leakage**»: Kravet til «leakage» skal sikre at et prosjekt unngår, minimerer eller registrerer karbonutslipp som kan oppstå som en konsekvens av et prosjekt. For eksempel må karbon som dannes under produksjon av en energieffektiv lyspære, inngå i det totale karbonregnskapet.

ii) Krav til overvåkning og verifisering

Krav til overvåkning og verifisering skal sikre at et karbonreducerende prosjekt leverer reduksjonen som lovet under prosjektets utforming. Et prosjekt må derfor inneholde en plan som spesifiserer hvordan, når og av hvem overvåkning og verifisering skal gjøres av. For å

unngå interessekonflikt, bør overvåkning og verifisering alltid utføres av en uavhengig tredjepart.

iii) Krav til registrering og eierskap

Krav til registrering og eierskap stiller krav til at et prosjekt må registreres i et system hvor eierskapet kan spores. Kravet skal sikre at det ikke oppstår uklarheter om hvem som er eier av karbonkompensasjonen, samt unngå at et prosjekt selges eller registreres flere ganger.

5 Nærmere om additionality som krav for dannelsen av en karbonkompensasjon

Kravet til additionality er som nevnt i punkt 4.2 i) en grunnleggende forutsetning for å opprette en karbonkompensasjon, og må bevises under enhver standard. Den juridiske definisjonen av additionality kan spores tilbake til 1977 under U.S. Clean Air Act.⁴³ På dette tidspunktet hadde begrepet et særlig innhold knyttet til luftforurensende kvoter, som ikke har særlig overføringsverdi til det innholdet kravet har i dag.⁴⁴ Det var ikke før i 1997 at kravet til additionality slik vi kjenner det i dag, ble definert under Kyotoprotokollens Clean Development Mechanism.⁴⁵ Det er Kyotoprotokollens definisjon av additionality som er lagt til grunn i klimapolitikken. Innholdet i kravet til additionality utledes derfor med utgangspunkt herfra.

Etter Kyotoprotokollen art. 12 punkt 5. bokstav c, er kravet til additionality definert som «[...] reductions in emissions [...] are additional to any that would occur in the absence of the certified project activity».

Kyotoprotokollen er en folkerettslig avtale og må tolkes etter reglene i Wien-konvensjonen om traktatretten art. 31-33 jf. art. 2 bokstav a.⁴⁶

Etter Wien-konvensjonen om traktatretten art. 31 punkt 1, skal en traktat tolkes i «good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose». Etter bestemmelsen skal tolkningen søke den naturlige forståelsen av ordlyden ut fra hvordan en person som var opplyst om traktatens innhold ville lest den.⁴⁷ At traktaten skal leses ut fra dens «context» innebærer at traktaten skal leses som en helhet.⁴⁸ Ordlyden skal leses i lys av traktatens formål og tolkes i god tro

⁴³ 77 Stat. 392, An Act to improve, strengthen, and accelerate programs for the prevention and abatement of air pollution, as amended, 17 December 1963.

⁴⁴ Hahn og Hester (1989) s. 132 punkt D.

⁴⁵ Kyoto protocol to the United Nations framework convention on climate change, 11 December 1998 (entered into force on 16 February 2005), UNTC, (Kyotoprotokollen) art. 12. Punkt 5 bokstav c.

⁴⁶ Vienna Convention on the Law of Treaties, 23 May 1969 (entered into force on 27 January 1980) UNTS vol 1155, (Wien-konvensjonen om traktatretten).

⁴⁷ Osnabrück og Scmalenbach (2011) s. 542 punkt 41.

⁴⁸ Osnabrück og Scmalenbach (2011) s. 543 punkt 44.

gjennom hele tolkningsprosessen. Elementene skal anvendes under en «single combined operation»,⁴⁹ og har dermed like stor vekt under tolkningsprosessen.

Ordlyden, «additional to any that would occur in the absence of the certified project» gir uttrykk for at det karbonreduserende prosjektet må skje i tillegg til prosjekter som ellers ville blitt iverksatt. Med andre ord må prosjektet representere en karbonreduksjon ut over det som ville skjedd uansett. For å konstatere at et prosjekt er additional må prosjektet dermed holdes opp mot et referansepunkt jf. «to any that would occur», jf. Kyotoprotokollen art. 12 punkt 5 bokstav c jf, Wien-konvensjonen om traktatretten art. 31 punkt 1.

Ordlyden «to any that would occur» må forstås ut fra hva som til vanlig er forventet å skje innenfor et prosjekts grenser i fravær av hjelpen fra karbonmarkedet. Referansepunktet representerer dermed startpunktet foruten prosjektet. Det må derfor foretas en objektiv vurdering av hvilke utslipp som ellers ville skjedd i det konkrete tilfelle. Ordlyden åpner for at alle faktorer kan tillegges vekt. Hva som til vanlig er forventet å skje kan dermed avhenge av eksempelvis tilgang på kapital, kunnskap eller teknologiske ressurser, jf. Kyotoprotokollen art. 12 punkt 5 bokstav c jf. Wien-konvensjonen om traktatretten art. 31 punkt 1.

Dersom et karbonreduserende prosjekt har en reduksjon ut over referansepunktet er prosjektet additional. Ved å finne differansen mellom utslipp som ellers ville skjedd og utslipp fra det karbonreduserende prosjektet kan man regne ut hvor mye karbon et prosjekt kan kompensere for, og dermed antallet karbonkompensasjoner et prosjekt kan produsere.

Hva som ville skjedd i fravær av karbonmarkedet er imidlertid et hypotetisk spørsmål som vanskelig kan besvares fullstendig objektivt. Det er bare prosjektutvikler som kan si hva som ellers ville skjedd i det aktuelle tilfelle. Svaret avhenger dermed av hva en prosjektutvikler tror vil skje av fremtidige endringer på markedet. Ordlyden åpner dermed indirekte for at prosjektutviklers subjektive vurderinger kan påvirke additionalityvurderingen. Dette kan være problematisk ettersom en prosjektutvikler som regel alltid vil ha et insentiv for å hevde at prosjektet ikke ville skjedd foruten markedet, og kan gjøre additionality til et krav som beror på tilliten til en aktør fremfor en objektiv sannhet.

Etter bestemmelsen må et karbonreduserende prosjekt gjennom en sertifiseringsprosess jf. «certified», jf. Kyotoprotokollen art. 12 punkt 5 bokstav c. Sertifiseringsprosessen kan bidra

⁴⁹ United Nations (1966) s. 219 avsnitt 8.

til å sikre bevisvurderingens objektivitet. Ordlyden er imidlertid taus om hvordan et prosjekt skal sertifiseres. Bestemmelsen legger det dermed til partene å bevise additionality.

Innholdet i bestemmelsen ble forsøkt nærmere klarlagt av partene i Klimakonvensjonen. I The Marrakech Accords av 2001 heter det: «*A CDM project activity is additional if anthropogenic emissions of greenhouse gases by sources are reduced below those that would have occurred in the absence of the registered CDM project activity*».⁵⁰ Ordlyden, «certified» er her byttet ut med «registered». Etterarbeidet lest i kontekst gir lite veiledning til hvordan ordlyden skal tolkes, jf. Wien-konvensjonen om traktatretten art. 31 punkt 1. Bestemmelsen synes dermed å legge det til Clean Development Mechanism sitt hovedstyre å sikre bevisvurderingen av additionality.

Formålet med additionality er å sikre at en karbonkompensasjon representerer en ekte karbonreduksjon egnet til å redusere klimagassutslippene for å nå 1,5 graders målet i Parisavtalen, og i tillegg gi støtte til utviklingsland og prosjekter ved å tilføre kapital til prosjekter som ellers ikke ville funnet sted, jf. Kyotoprotokollen art. 12 punkt 2, jf. art. 2 punkt 1.

Kyotoprotokollens definisjon av additionality er anvendt og videre tolket på det frivillige karbonmarkedet.⁵¹ Kravet til additionality er ikke juridisk bindende, men *de facto* et krav eller et vilkår for å opprette en karbonkompensasjon på det frivillige karbonmarkedet. Kravet er videre utviklet i praksis, og formulert og praktisert på ulike måter ut fra organisasjonens syn på markedet. For eksempel formulerer Verified Carbon Standard kravet til additionality som:

*«A project activity is additional if it can be demonstrated that the activity results in emission reductions or removals that are in excess of what would be achieved under a “business-as-usual” scenario and the activity would not have occurred in the absence of the incentive provided by the carbon markets».*⁵²

På en annen måte har Gold Standard formulert kravet som:

⁵⁰ UNFCCC (2002) s. 36 avsnitt. 43.

⁵¹ Carbon Offset Guide «What Makes a High-Quality Carbon Offset», avsnitt 3.

⁵² VERRA (2019) s. 33, punkt 3.13.

*«All Projects must demonstrate impacts that are additional as compared to their baseline scenario (i.e. the benefits of the Project are beyond a business-as-usual scenario) [...]».*⁵³

Etter forståelsen lagt til grunn i praksis må en prosjektutvikler stille spørsmålet; ville karbonreduksjonen skjedd dersom det frivillige karbonmarkedet ikke eksisterte? Dersom svaret er ja, er karbonreduksjonen ikke additional.

Dersom du betaler en prosjektutvikler for å plante trær for å kompensere for eget karbonavtrykk, og trærne uansett ville blitt plantet foruten din betaling, har ikke betalingen bidratt til å avkarbonisere flyreisen. I dette tilfelle er ikke prosjektet additional ettersom betalingen bare har subsidiert et prosjekt som ville skjedd uansett. Dersom treplantingsprosjektet derimot ikke ville blitt iverksatt uten inntektene fra det frivillige karbonmarkedet, er prosjektet additional.

Organisasjonene på det frivillige karbonmarkedet har til hensikt å sikre høykvalitetsprosjekter som effektivt bidrar til å bevare og restaurere naturen, støtte opp om lokalsamfunn, sette fokus på klimapolitikk og legge til rette for ny praksis og teknologi.⁵⁴ Fra dette kan det utledes at det overordnede formålet med additionality er å sikre et marked som effektivt bidrar til å redusere klimagassutslipp.

Det er løftet om at markedet bidrar til å redusere klimagassutslipp som er egnet til å bevare en karbonkompensasjons miljømessige integritet. Brytes dette løftet vil ikke det karbonreducerende prosjektet ha en ekstra effekt på klimaet. Det kan bidra til å gjøre klimaendringene verre ettersom en prosjektaktør kan opprettholde de samme utslippene som før og fremdeles få betalt. Det er først og fremst kravet til additionality som skal sikre en karbonkompensasjons miljømessige integritet. Likevel påstår mange aktører at karbonkompensasjonene bare representerer en falsk trygghet. Det reiser spørsmål ved additionalitys egnethet til å sikre markedets legitimitet.

Spørsmålet videre er dermed om dagens praktisering av kravet til additionality blant aktører og standarder er egnet til å bidra til å redusere klimagassutslipp og sikre en karbonkompensasjons miljømessige integritet.

⁵³ Gold Standard (2019) s. 16 principle 5.

⁵⁴ VERRA «About Verra»; Gold standard «Vision+ Impacts»; Plan Vivo «What we do»; American Carbon Registry «Our mission»; Climate Action Reserve «About us».

6 Additionalitytester

Utfordringen med å sikre en karbonkompensasjons miljømessige integritet og kravet til additionality er forsøkt løst ved at det er utviklet en rekke additionalitytester. For å bevise at additionality er oppfylt må et karbonreduserende prosjekt møte en eller flere av testene under den aktuelle standard.

Standardene opererer i dag med to hovedtilnærminger til testene; en prosjektbasert tilnærming og en standardisert tilnærming. Hvilken tilnærming som er brukt er avgjørende for hvordan testen er utformet.

Standardene har nærmere utdypet bevisvurderingen av additionality for ulike prosjekttypene nevnt i punkt 3.5. Denne oppgaven tar imidlertid utgangspunkt i hvilke krav som gjelder generelt på tvers av prosjekttypene. Herunder redegjøres det for, og drøftes fordeler og ulemper ved, et utvalg additionalitytester som gjentakende er brukt under standardene nevnt i punkt 2 og 4.1. De ulike additionalitytestene presenteres under den tilnærmingen de tilhører i henholdsvis punkt 6.1 og 6.2. Før oppgaven går nærmere inn på hver additionalitytest beskrives først den aktuelle tilnærmingen, og generelle fordeler og ulemper ved denne.

6.1 Prosjektbasert tilnærming til additionality

6.1.1 Introduksjon til en prosjektbasert tilnærming til additionality

En additionalitytest med en prosjektbasert tilnærming vurderer ethvert karbonreduserende prosjekt individuelt. Prosjektbaserte tester skal analysere et prosjekts unike omstendigheter, og vurdere om det konkrete prosjektet representerer en reduksjon som kommer i tillegg til reduksjoner som ville skjedd uansett. Referansepunktet for vurderingen oppstilles ut fra hva man tror ville skjedd uten det frivillige karbonmarkedet.

De prosjektbaserte additionalitytestene ble først utviklet under Kyotoprotokollens Clean Development Mechanism, da det ble klart for partene at de ikke var i stand til å enes om en felles definisjon på additionality. Med tiden ble det etablert fire ikke-bindende additionalitytester; “Regulatory surplus”, “Investment analysis”, “Barrier analysis”, og

“Common practice analysis”,⁵⁵ i denne oppgaven oversatt til; rettslig og regulatorisk additionalitytest, investeringstest, hindringstest og vanlig praksis test. De fire testene er blitt stående som *de facto* standard for additionalitytesting under Clean Development Mechanism. Testene er lagt til grunn og utviklet med samme innhold på det frivillige karbonmarkedet. Merk derfor at praksis fra Clean Development Mechanism har overføringsverdi ved utledning av testene.

6.1.2 Generelt om fordeler og ulemper med en prosjektbasert tilnærming til additionality

Fordelen med en additionality test med en prosjektbasert tilnærming er at den tillater en verifiserer å prøve alle sidene ved et prosjekt. Det kan bidra til å fremheve et prosjekts spesifikke egenskaper og gjøre en nøyaktig vurdering av om additionality foreligger. Det taler for at testen er godt egnet til å sikre en karbonkompensasjons miljømessige integritet.

Ulempen ved de prosjektbaserte testene er at de pålegger prosjektutvikler å bevise additionality. Det gjør at vurderingsgrunnlaget preges av prosjektutviklers subjektive vurderinger. En verifiserer kan selvsagt etterprøve prosjektutviklers påstander, men det kan være et tidkrevende og vanskelig arbeid. Testene etterlater dermed tvil angående objektiviteten av additionality. Det kan reise spørsmål ved en karbonkompensasjons faktiske miljømessige integritet.

Generelt kan testene kritiseres for at det er lite forutsigbart hvorvidt et prosjekt blir godkjent eller ikke. Å innhente tilstrekkelig dokumentasjon til bevisvurderingen kan være en dyr og tidkrevende prosess. Dersom kostnaden og risikoen med å få godkjent et prosjekt blir for stor kan det resultere i at færre karbonkompensasjoner kommer på markedet. I ytterste konsekvens kan det føre til at markedet ikke klarer å tilfredsstille etterspørselen som trengs for å bidra til å redusere klimagassutslippene, samt øke prisen på en karbonkompensasjon.

⁵⁵ UNFCCC (2012) s. 3 punkt 2.1.

6.1.3 Prosjektbaserte additionalitytester

6.1.3.1 Rettslig og regulatorisk additionalitytest

En rettslig og regulatorisk additionalitytest er en grunnleggende test som må være oppfylt under enhver standard for å bevise additionality. Testen er derfor relevant både under en prosjektbasert og en standardisert tilnærming.

Ifølge American Carbon Registry må det ikke finnes; “an existing law, regulation, statute, legal ruling, or other regulatory framework in effect as of the project Start Date that mandates the Project Activity or effectively requires the GHG emissions reductions”.⁵⁶ Samme innhold er lagt til grunn av Plan Vivo og Climate Action Reserve.⁵⁷ Testen skal bevise at et karbonreduserende prosjekt som iverksettes ut over gjeldende reguleringer og krav er additional. Vurderingen av om et prosjekt er underlagt øvrige krav er objektiv.

Dersom et prosjekt underlegges regulering etter at prosjektet er iverksatt er utgangspunktet at prosjektet mister status som additional.⁵⁸ Det karbonreduserende prosjektet kan da ikke lenger selges som en karbonkompensasjon. Noen standarder åpner imidlertid for unntak hvor prosjektet beholder sin status som additional. For eksempel åpner Plan Vivo for unntak hvor “it can be shown that those laws are not enforced or commonly met in practice and the support of the project is therefore justified”.⁵⁹ Unntaket sikrer at prosjekter som faktisk er additional fordi de ellers ikke ville blitt iverksatt, blir registrert.

Det kan reises spørsmål ved om testen bør utelukke additionality i tilfeller hvor det foreligger etablert praksis. Det kan argumenteres for at etablert praksis bør vurderes på samme måte som om prosjektet var regulert ettersom sannsynligheten er stor for at prosjektet ville blitt iverksatt uansett. I dag omfatter ikke testen etablert praksis. Argumentasjonen finner imidlertid støtte i vanlig praksis-testen som forklares under punkt 6.1.3.4.

Fordi testen er objektiv besvares additionality med stor grad av sikkerhet. Testen er dermed i utgangspunktet godt egnet til å vareta en karbonkompensasjons miljømessige integritet.

⁵⁶ American Carbon Registry (2020) s. 27 table 3.

⁵⁷ Plan Vivo (2015) s. 2 punkt. AA1 bokstav a); Climate Action Reserve (2021) s. 7 punkt 2.4.1.1.

⁵⁸ American Carbon Registry (2020) s. 28 punkt 4.A.1.

⁵⁹ Plan Vivo (2015) s. 2 punkt. 5.4.1; se også: American Carbon Registry (2020) s. 28, som oppstiller unntak dersom: «otherwise specified in the applicable methodology».

Det kan imidlertid reises spørsmål om testen kan skape et insentiv for å ikke regulere klimagassutslipp, og dermed virke mot karbonmarkedets formål om å redusere utslipp.

Det første poenget ligger i testens kjerne; Regulering av klimagassutslipp endrer referansepunktet for hva som ville skjedd til vanlig. Det fører til at færre karbonreduserende prosjekter er additional og at antall karbonkompensasjoner som kan tiltrekke seg kapital reduseres. Konsekvensen er at landet må finansiere de karbonreduserende prosjektene med offentlige midler. Det gjør regulering av klimagassutslipp lite økonomisk gunstig. Dersom testen virker som et insentiv mot å regulere klimagassutslipp, kan det virke mot det frivillige karbonmarkedets hensikt om å sette fokus på klimapolitikk og formålet om å bidra til å redusere klimagassutslipp.

En annen utfordring er korruperte infrastrukturer. En korrupert infrastruktur som tjener penger på karbonkompensasjoner, vil ha liten grunn til å stramme inn det juridiske regelverket og dermed redusere antallet karbonkompeniserende prosjekter.

Som nevnt i punkt 2 i oppgaven kan det diskuteres om regulering av klimagassutslipp overhodet er en effektiv måte å regulere den internasjonale miljøretten på. Diskusjonen kan imidlertid ikke dras dithen at man bør slutte å regulere klimagassutslipp. Selv om testen som utgangspunkt er godt egnet til å sikre en objektiv additionalityvurdering og vareta markedets miljømessige integritet, har testen også potensiale til å virke mot å regulere klimagassutslipp. Dersom behovet for kapital fra utenlandske investorer blir for stor, og testen virker mot sin hensikt, kan testen bidra til å svekke det frivillige karbonmarkedets miljømessige integritet.

Forutsatt at et prosjekt oppfyller kravet til rettslig og regulatorisk additionality, må additionality i tillegg bevises under en av de andre testene nedenfor.

6.1.3.2 Investerings testen

Ifølge Gold Standard må alle prosjekter bevise finansiell additionality.⁶⁰ Etter standarden kan finansiell additionality bevises ved å bruke en test godkjent av Klimakonvensjonen.⁶¹

Investerings testen er godkjent, og beskrevet under Klimakonvensjonens Clean Development Mechanism. Etter testen skal en prosjektaktivitet ikke være a) «The most economically or

⁶⁰ Gold Standard (2019) s. 16 punkt 4.1.47.

⁶¹ Gold Standard (2019) s. 16 punkt 4.1.48 a).

financially attractive; or b) Economically or financially feasible, without the revenue from the sale of certified emissions reduction (CERs)).⁶²

Testen skal bevise at et karbonreducerende prosjekt er additional dersom prosjektet har en lavere avkastning enn normalt akseptert uten inntektene fra salget av karbonkompensasjoner. Med andre ord skal testen bevise at inntektene fra karbonkompensasjonene er avgjørende for å iverksette et lønnsomt prosjekt.

Utgangspunktet for vurderingen er prosjektaktørens prosjektdesigndokument. Her må prosjektaktøren legge frem en investeringsanalyse og avklare avkastningskravet for prosjektet.⁶³ Dette skal bidra til å sikre at det frivillige karbonmarkedet ikke brukes for å tjene penger på prosjekter som uansett ville vært gjennomført fordi de var allerede var lønnsomt attraktive.

I teorien kan det argumenteres for at testen er perfekt for å bevise additionality fordi den egner seg til å belyse hvilke investeringer som ville skjedd uavhengig av inntektene fra karbonkompensasjoner. Imidlertid har testen vist å by på problemer i praksis.

Herunder trekkes det frem et eksempel fra to saker under Clean Development Mechanism. Merk imidlertid at prosjektutvikleren har valgt å vurdere investeringstesten under en hindringstest. Se mer om sammenblandingen av testene under punkt 6.1.3.3.a).

I sak UNFCCC no. 0221, og 0224 hadde Bajaj Auto søkt om å få godkjent to vindkraftprosjekter.⁶⁴ I prosjektdesigndokumentet argumenterte Bajaj Auto for at prosjektene var lite kommersielt attraktive og at prosjektene ikke kunne iverksettes uten avkastning fra salget av karbonkompensasjoner.⁶⁵ I Bajaj Autos årsrapport presenterte imidlertid selskapet en annen versjon. Her stod det at prosjektene var;

*“extremely beneficial on a standalone basis and has a payback period of three years with an internal rate of return in excess of 28 per cent. In addition to hedging Bajaj Auto’s power costs, this investment also provides sales tax incentives and an income tax shield.”*⁶⁶

⁶² United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) (2012) s. 9 punkt 4.3, punkt 29.

⁶³ United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) (2012) s 10. punkt 4.3.5.

⁶⁴ M/s Bajaj Auto, «Project 0221»; M/s Bajaj Auto, «Project 0224».

⁶⁵ M/s Bajaj Auto, «Project 0221» s. 11–12 Punkt 5–9; M/s Bajaj Auto, «Project 0224» s. 12 punkt 5–9

⁶⁶ Bajaj Auto LTD (2001-2002) s. 26.

Uttalelsen førte til at Klimakonvensjonen avsto søknadene for manglende additionality.⁶⁷ Likevel var det flere vindkraftprosjekter med lignende karakteristikk som ble godkjent i samme område fordi de hadde unngått å skryte av avkastningen i publiserte dokumenter.⁶⁸ Etter dette kan det reises spørsmål om testen legger til rette for at prosjektaktører kan bevise additionality ved å tilpasse fremstillingen av et prosjekt slik at det møter kriteriene, eller ved å holde tilbake informasjon.

Det kan argumenteres for at en verifiserer alltid har mulighet for å etterprøve prosjektutviklers vurderinger og at dette gjør testen sikker. Eksempelet over illustrerer imidlertid hvor enkelt en prosjektaktør kan manipulere investeringsanalysen for å fremstille det karbonreducerende prosjektet mindre attraktivt enn det er. Falske opplysninger kan være vanskelig å avdekke med mindre det finnes holdepunkter for annet. Det gjør at testen hviler på tilliten til at en prosjektutvikler oppgir korrekt informasjon. Det er dermed ikke fjernt å anta at prosjektaktører bevisst tilbakeholder opplysninger om et prosjekts attraktivitet for å få prosjektet registrert. Slik åpner testen for at en prosjektaktør feilaktig kan bevise additionality.

En annen svakhet ved testen er at additionality bevises ut fra den enkelte prosjektaktørens avkastningskrav, uten å vurdere hva andre aktører ville gjort i samme posisjon. Det gjør at en prosjektaktør med et høyt avkastningskrav kan bevise additionality, mens en prosjektaktør med lavere avkastningskrav ikke oppfyller kravet fordi prosjektaktøren ville iverksatt prosjektet uansett. Ved å sette avkastningskravet høyt kan en dermed få prosjekter som i utgangspunktet ville blitt iverksatt uansett til å bevise additionality. Det åpner for at prosjekter som i utgangspunktet ikke er additional registreres på markedet, i strid med formålet om å redusere klimagassutslipp.

Avslutningsvis kan det pekes på at investeringstesten er noe snever. På papiret kan det se ut som et prosjekt ikke oppfyller kravet til additionality fordi prosjektet er økonomisk lønnsomt. Imidlertid kan prosjektet likevel være additional dersom det foreligger andre ikke-finansielle hindringer som kan overvinnes. Se mer om dette i punkt 6.1.3.3 bokstav b og c.

⁶⁷ CDM- Executive board, «Review of the project activity», Project 0221; CDM- Executive board, «Review of the project activity», Project 0224.

⁶⁸ Freestone og Streck (2009) s. 258 box 12.2.

6.1.3.3 Hindringstest

Ifølge Verified Carbon Standard må et prosjekt «face one or more distinct barrier(s) compared with barriers faced by alternatives to the project».⁶⁹ Formulert på en annen måte av Plan Vivo må et prosjekt «enable existing barriers to be overcome that otherwise would prevent the desired project activities from taking place».⁷⁰

Formuleringene gir uttrykk for at en prosjektaktør må bevise at det oppstår hindringer ved iverksettelsen av et prosjekt, som ikke eksisterer til vanlig. Testen legger vekt på at en hindring må være «distinct», og dermed egnet til å hindre prosjektets gjennomførelse. Som fremhevet av Plan Vivo må prosjektaktøren også fremlegge en plan for hvordan hindringen skal overvinnes.⁷¹

Det finnes uendelig med hindringer som kan oppstå under iverksettelsen av et prosjekt. Dette kan være kulturelle hindringer hvor prosjektaktøren for eksempel mangler kunnskap om tradisjoner på område, sosiale hindringer hvor de lokale viser motvilje mot prosjektet, eller naturbaserte hindringer i form av klimaforandringer, naturkatastrofer, osv.⁷² Standardene vurderer imidlertid additionality hovedsakelig ut fra a) finansielle hindringer, b) teknologiske hindringer og c) institusjonelle hindringer. Testen stiller krav til at et prosjekt må bevise en, eller flere hindringer for å oppfylle kravet til additionality.⁷³

a) Finansiell hindringstest

En finansiell hindringstest skal ifølge American Carbon Registry bevise at et prosjekt «face capital constraints that carbon revenues could address».⁷⁴ Ifølge Verified Carbon Standard må prosjektaktøren bevise at de finansielle hindringene «can be overcome by the additional revenues associated with the sale of GHG credits».⁷⁵

Med andre ord skal testen bevise at det oppstår en finansiell hindring ved iverksettelsen av et prosjekt som til vanlig hindrer prosjektet fra å bli iverksatt. Dersom inntektene fra karbonkompensasjonene er egnet til å overkomme hindringen, er prosjektet additional.

⁶⁹ VERRA (2019) s. 33 punkt 3.5.4.

⁷⁰ Plan Vivo (2015) s. 2 bokstav b).

⁷¹ Plan Vivo (2015) s. 2 bokstav b).

⁷² Plan Vivo (2015) s. 3 Table AA1:1.

⁷³ American Carbon Registry (2020) s. 29 punkt 4B; VERRA (2019) s. 33 punkt. 354.

⁷⁴ American Carbon Registry (2020) s. 27 table 3.

⁷⁵ VERRA s. 33 punkt 3.5.4.

For å bevise at det foreligger en finansiell hindring må prosjektaktøren fremlegge kvalitative bevis over prosjektets økonomi.⁷⁶

Testen kan på mange måter minne om investeringstesten forklart i punkt 6.1.3.2. Likheten mellom testene har skapt forvirring på det frivillige karbonmarkedet. Det må imidlertid skilles mellom de to testene. Mens investeringstesten alene bevises ut fra en aktørs avkastningskrav, er en finansiell hindringstest ment å bevise at det foreligger en hindring i form av mangel på offentlige midler, lånekapital eller investorer.⁷⁷ Som beskrevet av Plan Vivo kan en finansiell hindring være «insufficient financial resources to develop projects», eller «no system of community payments for ecosystem services».⁷⁸ Testen brukes dermed på prosjekter som ikke er dekket av eller får tilført kapital fra offentlige eller private midler, og som trenger inntektene fra karbonkompensasjoner for å iverksette prosjektet.

Grunnen til at testen ofte forveksles med investeringstesten er at testen også vurderer andre finansielle risikoer som kan inngå i vurderingen av om det foreligger en finansiell hindring. Ifølge American Carbon Registry kan en finansiell hindring være i form av høye kostnader ved å iverksette et prosjekt, begrenset tilgang på kapital, for lav avkastning, eller for høy risiko for iverksettelse av et tapsprosjekt.⁷⁹ Investeringstesten kan dermed inngå som en del av en større vurdering under en finansiell hindringstest.

Saken om Bajaj Auto (se punkt 6.1.3.2) illustrerer den glidende overgangen mellom testene. I saken brukte Bajaj Auto en finansiell hindringstest til å fremlegge investeringsanalysen sin. Fordi en finansiell hindringstest gir rom for å vurdere flere økonomiske faktorer kan det være lettere å bevise additionality under denne testen. Imidlertid kan det være vanskeligere å legge frem dokumentasjon i tilfeller hvor en aktørs regnskap er internt eller konfidensielt.

Uavhengig av hvilken test man velger gjelder samme utfordringer med å bevise additionality. Se derfor punkt 6.1.3.2 for en vurdering av testen.

⁷⁶ Gold Standard (2019) s. 17–18 punkt 4.1.52; American Carbon Registry (2020) s. 29 punkt 4.A.3.

⁷⁷ Dutschke og Michaelowa (2003) s. 1.

⁷⁸ Plan Vivo (2015) s. 3 Table AA1:1.

⁷⁹ American Carbon Registry (2020) s. 29 punkt 4.A.3.

b) Teknologisk hindringstest

Verified Carbon Standard definerer et prosjekt som additional dersom det foreligger en teknologirelatert hindring som kan overkommes ved hjelp av det frivillige karbonmarkedet.⁸⁰

Ifølge American Carbon Registry og Plan Vivo kan en teknologirelatert hindring eksempelvis skyldes svikt i markedet, mangel på kompetanse i lokalsamfunnet eller hos prosjektutvikler i form av kunnskap eller ressurser, eller manglende infrastruktur for å bruke ny teknologi.⁸¹ Hindringen kan avhjelpes med eksempelvis opplæring eller innhenting av kompetanse.⁸²

Testen er ikke avgrenset og mangler veiledning for hvordan en hindring skal bevises og overkommes. At testen er vid gjør testen godt egnet til å identifisere teknologiske utfordringer som hindrer karbonreducerende prosjekter fra å bli iverksatt. Ved å finne løsninger på hindringene kan markedet bidra til teknologisk innovasjon og nyskaping, og legge til rette for at flere karbonreducerende prosjekter iverksettes. Imidlertid er testen uklar på hva som kreves av prosjektutvikler for å bevise additionality. Det har vist seg å være vanskelig i praksis.

I saker i India og Brasil har det vært argumentert for at tilgangen på fyrkjeler som kan brenne sukkerrør er en teknologisk hindring. Argumentasjonen ble her avvist fordi det fantes et stort antall selskaper som tilbød installering av utstyret, og prosjektaktøren ikke kunne spesifisere hvorfor dette ikke var tilstrekkelig.⁸³

Praksis viser at manglende spesifisering kan føre til at prosjektutviklere fremlegger hindringer på et generelt grunnlag, uten å beskrive hvordan hindringer stanser prosjektet. Videre har praksis vist at prosjektutviklere feiler å beskrive nøyaktig hvordan hindringen skal overkommes.⁸⁴ En konsekvens kan være at prosjekter som er additional ikke blir registrert fordi testen er for uklar angående bevisvurderingen. Det gjør testen dårlig egnet til å registrere karbonreducerende prosjekter som skal bidra til å kutte klimagassutslipp.

I praksis vil det være lettere å bevise additionality dersom en prosjektbeskrivelse underbygges med sammenlignbare saker, tilgjengelig informasjon fra tredjeparter m.m.

⁸⁰ VERRA (2019) s. 33 punkt 3.5.4.

⁸¹ American Carbon Registry (2020) s. 29 punkt 4.A.3; Plan Vivo (2015) s. 3 table AA1:1.

⁸² Plan Vivo (2015) s. 3 table AA1:1.

⁸³ Freestone og Streck (2009) s. 260 punkt 5.3.

⁸⁴ Freestone og Streck (2009) s. 260 punkt 5.3.

I tilfeller hvor teknologiske hindringer er vanskelig å bevise bør en prosjektutvikler vurdere å bruke den finansielle hindringstesten. Flere teknologiske hindringer kan overkommes ved finansielle tilskudd, eksempelvis til å kjøpe utstyr. Den finansielle hindringstesten er bedre egnet til å objektivt bevise hindringen og hvordan denne kan overkommes. Sannsynligheten for å bevise finansiell additionality er dermed større enn å bevise teknologisk additionality.

c) Institusjonell hindringstest

En institusjonell hindringstest skal i følge Verified Carbon Standard bevise at et prosjekt møter «financial [...], organizational, cultural or social barriers» som et karbonreduserende prosjekt kan hjelpe å overkomme.⁸⁵

Ifølge American Carbon Registry og Plan Vivo kan en institusjonell hindring eksempelvis være hindringer som følge av institusjonell motstand mot implementering av relevante prosjekter, mangel på ledelse, regulering, eller håndheving vedrørende utnytting av ressurser, begrenset kapasitet eller manglende bevissthet om prosjektene.⁸⁶ En prosjektutvikler kan overkomme hindringen ved å eksempelvis støtte opp om nødvendig utvikling.⁸⁷

Testen er utformet likt som den finansielle hindringstesten (se bokstav b); den mangler veiledning for hvordan en institusjonell hindring skal bevises og overkommes. Testen har derfor på samme måte som den finansielle hindringstesten potensiale til å utvikle evnen til å iverksette prosjekter i fremtiden, men møter også problemer i praksis ved utforming av nøyaktige prosjektbeskrivelser.

I tilfeller hvor institusjonelle hindringer er vanskelig å bevise kan det være mer gunstig å bevise finansiell additionality dersom det er mulig. Imidlertid er det mange institusjonelle hindringer som ikke kan overkommes med finansiell støtte, slik som teknologiske hindringer kan. Det kan derfor være vanskelig å bevise institusjonell additionality.

⁸⁵ VERRA (2019) s. 33 punkt 3.5.4.

⁸⁶ American Carbon Registry (2020) s. 29 punkt 4.A.3; Plan Vivo (2015) s. 3.

⁸⁷ Plan Vivo 2015 s. 3 table AA1:1.

6.1.3.4 Vanlig praksis test

Ifølge Verified Carbon Standard skal et karbonreduserende prosjekt under en vanlig praksis test «[...] not be common practice in sector/region, compared with projects that have received no carbon finance».⁸⁸ Formulert på en annen måte av American Carbon Registry må en prosjektaktør bevise at det ikke er «widespread deployment of this project, technology or practice within the relevant geographic area».⁸⁹

Testen skal bevise at et karbonreduserende prosjekt ikke er vanlig praksis eller veldig likt andre alternativer. Hva som er vanlig praksis må vurderes ut fra hva som er vanlig et lokalt geografisk sted, i landet, eller i en spesiell sektor eller industri m.m. Tar et prosjekt utgangspunkt i etablert praksis, kan det være en indikasjon på at prosjektet ville blitt iverksatt uansett. I så fall skal prosjektet ikke registreres som additional.

Testen er som utgangspunkt godt egnet til å oppfylle kravet om at et karbonreduserende prosjekt skal representere en karbonreduksjon ut over vanlig praksis. Imidlertid definerer ikke testen hva som er vanlig praksis eller hvor etablert praksisen må være for å anses vanlig. Det åpner for at prosjektutviklere legger til grunn ulike vurderinger, og at en verifiserer kan vurdere additionality ulikt fra tilfelle til tilfelle.

Hva som er vanlig praksis, må ofte vurderes ut fra tilgjengelig data. Hvor slike data foreligger, kan testen være godt egnet til å sikre additionality på objektivt grunnlag. Det kan imidlertid oppstå utfordringer i tilfeller hvor vanlig praksis varierer. For eksempel kan praksis variere der mange aktører opererer innenfor en industri. Faktorer som tilgang på ulik teknologi eller ulike økonomiske forutsetninger kan også gjøre en praksis ulik. I slike tilfeller vil testen være dårligere egnet til å dokumentere hva som er vanlig praksis.

Dette er blitt tydelig for vannkraftprosjekter i Kina. I områder med høy andel vannkraftverk har prosjektutviklere søkt med ulike tilnærminger til hva som er vanlig praksis. Eksempelvis har prosjektutviklere argumentert for at prosjektet er bygget av et mindre privat firma, hvor praksis tidligere var at staten utviklet prosjektene. Videre er det argumentert for at de beste vannressursene allerede er utnyttet, og at prosjektet skal bygge ut vanskelig tilgjengelige og dårlige ressurser. Det er også benyttet en snevrere geografisk definisjon fra land til stat,

⁸⁸ VERRA (2019) s. 33 punkt 3.5.5.

⁸⁹ American Carbon Registry (2020) s. 27 table 3.

distrikt, eller dal.⁹⁰ Med en slik tilnærming til testen vil mange prosjekter kunne møte additionality selv om prosjektene ville blitt iverksatt uansett. Det gjør testen dårlig egnet til å sikre formålet om å redusere klimagassutslipp. For å unngå at prosjekter som ikke er additional registreres, må testen vurderes strengt.

Testen kan minne noe om en standardisert additionalitytest (se punkt 6.2). Testen må imidlertid ikke forveksles med en standardisert test, da det fremdeles ligger til prosjektutvikler å bevise additionality.

6.1.3.5 Vurdering av prosjektbaserte additionalitytester

De ulike prosjektbaserte additionalitytestene viser utfordringer knyttet til å sikre en objektiv additionalityvurdering. Funnene kan oppsummeres slik:

Flere av additionalitytestene manglet objektive og klare definisjoner på hva som skulle til for å bevise additionality. Svakheten førte til at prosjektutviklere utformet unøyaktige og vage prosjektbeskrivelser uten overbevisende argumentasjon, med den konsekvens at testene ikke ble anvendt riktig. Funnene støttes av undersøkelser gjort i tilknytning til Clean Development Mechanism som viser at uklareheter knyttet til å bevise additionality regnes som den mest vanlige årsaken til at foreslåtte prosjekter avvises.⁹¹ Testene kan dermed gi falskt negative svar. Det innebærer at karbonreducerende prosjekter som er additional ikke registreres på markedet. Det kan gjøre testene dårlig egnet til å oppnå formålet om å redusere klimagassutslipp.

Investeringstesten og den finansielle hindringstesten var testene som i teorien var best egnet til å objektivt bevise additionality. Imidlertid viste funnene hvor enkelt en prosjektaktør kan manipulere en prosjektbeskrivelse for å oppnå økonomisk gevinst. Også under de andre testene førte uklare definisjoner til at prosjektutviklere kunne konstruere og tilpasse prosjektbeskrivelsene ut fra sitt syn på markedet. Svakheten kan resultere i falskt positive svar hvilket innebærer at karbonreducerende prosjekter som ikke er additional registreres på markedet. Undersøkelser gjort i tilknytning til Clean Development Mechanism støtter opp om påstanden om at flere karbonreducerende prosjekter på markedet ikke oppfyller kravet til additionality. I en rapport forberedt til Verdens naturfond, skrevet av Öko-Institut estimeres

⁹⁰ Haya (2007) s. 6.

⁹¹ Gillenwater og Seres (2011) s. 190.

det at for prosjekter satt ut på markedet i perioden 2005-2007 “additionality is unlikely or questionable for roughly 40 % of the registered projects”.⁹² Ca. 20% av prosjektene var antatt solgt som CER.⁹³ Nyere undersøkelser gjort av Öko-Insitut viser at tallene ikke er blitt bedre. For mulige karbonreduserende prosjekter i årene 2013-2020 ble det anslått at 73% av prosjektene i liten grad var egnet til å sikre additionality og unngå overestimering.⁹⁴ Undersøkelsene taler mot at testene er egnet til å oppnå formålet om å redusere klimagassutslipp.

De prosjektspesifikke testene avhenger i stor grad av tilliten til en prosjektutviklers kompetanse og objektivitet, samt verifisererens kompetanse, vilje, tid og ressurser til å etterprøve prosjektutviklers vurderinger. Det gjør de prosjektspesifikke testene lite egnet til å ivareta det frivillige karbonmarkedets miljømessige integritet og være et marked som bidrar til å redusere klimagassutslipp.

Argumentasjonen støttes ytterligere av at aktører på markedet gjentatte ganger har etterspurt alternative additionality tester.⁹⁵ Conference of the Parties har understreket et behov for nye forslag for å bevise additionality.⁹⁶ Også Clean Development Mechanism sitt hovedstyre åpner for at prosjektaktørene kan komme med nye forslag,⁹⁷ men så langt har ingen villet ta risikoen.

⁹² Schneider (2007) s. 9.

⁹³ Schneider (2007) s. 9.

⁹⁴ Cames m.fl. (2016) s. 152.

⁹⁵ Institute of International Finance (IIF) (2021) s. 3–11.

⁹⁶ United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) (2006) s. 97 punkt. 25-27.

⁹⁷ United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) (2012) s. 4 punkt 2.2.

6.2 Standardisert tilnærming til additionality

6.2.1 Introduksjon til en standardisert tilnærming til additionality

En additionalitytest med en standardisert tilnærming skiller seg fra de prosjektbaserte additionalitytestene. Mens de prosjektbaserte additionalitytestene undersøker et prosjekts unike omstendigheter, vurderer testene med en standardisert tilnærming et prosjekt ut fra hvilken sektor eller teknologi prosjektet tilhører.

Som utgangspunkt for vurderingen har organisasjonen bak standarden oppstilt et objektivt og felles referansepunkt for hva som regnes som vanlig på området. Referansepunktet er typisk satt spesifikt for en sektor eller teknologi innenfor et geografisk område. For å bevise additionality må en prosjektutvikler bevise at det karbonreduserende prosjektet representerer en reduksjon utover det etablerte referansepunktet. Et prosjekt som møter standarden, kan automatisk bevise additionality.

Testene er utviklet på det frivillige karbonmarkedet og har vært vanskelig å utvikle ettersom det ikke finnes lignende standarder på et høyere nivå.⁹⁸ Tilnærmingen ble tilsynelatende først utviklet av Climate Action Reserve, av et sammensatt team av forskere, akademikere, industri og andre interessenter.⁹⁹ Testene er fremdeles relativt nye i forhold til de prosjektbaserte testene og er brukt av blant annet Climate Action Reserve og American Carbon Registry.

Det er etablert to typer standardiserte tester; en referansepunkt-test (se punkt 6.2.3.1) og en praksis-og-teknologi basert test (se punkt 6.3.2.2)

6.2.2 Generelt om fordeler og ulemper med en standardisert tilnærming til additionality

Fordelen med en test med standardisert additionality-tilnærming er at arbeidsbyrden med å bevise additionality ligger hos organisasjonen bak standarden. Dermed fjernes usikkerhetsmomentene knyttet til en prosjektutviklers subjektive vurderinger. Organisasjonen kan dermed automatisk godkjenne eller avslå et prosjekt som additional på et objektivt

⁹⁸ Yin (2012) avsnitt 14.

⁹⁹ Carbon Offset Guide «Climate Action Reserve» avsnitt 4; Yin (2012) avsnitt 14.

grunnlag. Det gjør testene enkle å anvende, samtidig som de sender et klart signal til prosjektutviklere om hvilke prosjekter som godkjennes og ikke. Testene anses derfor også som mer effektive enn prosjektbaserte tester.

Å innhente og sammenligne tilstrekkelig data for å utvikle en god standardisert test kan imidlertid være vanskelig og tid-og ressurskrevende. Informasjonen må være tilgjengelig og holdes oppdatert, og det må utvikles en rekke referansepunkt under hver test ettersom et referansepunkt bare er anvendelig på et gitt område. Prosessen kan også være tidkrevende politisk internt i organisasjonen hvilket kan gjøre det tungvint å utvikle tester under denne tilnærmingen. Videre tillater testen en organisasjon å sette referansepunktet ut fra sitt syn på markedet. Organisasjonen bak en standard opererer i et konkurransepreget marked og kan ha sine incentiver for å registrere flest mulig prosjekter. Det kan reise spørsmål angående testens objektivitet og legitimitet. Imidlertid får prosjektutviklere fordelene av at transaksjonskostnadene ved å godkjenne et prosjekt er senket. Prosjektutviklere kan dermed registrere prosjekter enklere og billigere, hvilket kan føre til en økning av karbonkompensasjoner på markedet.

6.2.3 Standardiserte additionalitytester

6.2.3.1 Referansepunkt-test

Ifølge Verified Carbon Standard må en karbonkompensasjon «be below (or above, for sequestration) the prescribed performance benchmark metric».¹⁰⁰

Utgangspunktet for vurderingen er et referansepunkt satt for prosjekter av samme karakter. Dette kan være innenfor en industri, en sektor eller undersektor, eller et typisk arealforvaltningsregime.¹⁰¹ Referansepunktet settes ved å trekke frem karakteristikkene på området ut fra dataundersøkelser. Et prosjekt er automatisk additional dersom prosjektutvikleren kan bevise at det er skjedd en reduksjon utover det oppstilte referansepunktet. Et eksempel på dette kan være å sette referansepunktet for en vanlig lyspære til 60 watt strøm i timen. Dersom et prosjekt kan bevise at den gamle lyspæren er byttet ut med en 30 % mer energieffektiv lyspære, er prosjektet automatisk additional.

¹⁰⁰ VERRA (2019) s. 33 punkt 3.5.7.

¹⁰¹ American Carbon Registry (2020) s. 30.

I utgangspunktet gjør dette testene godt egnet til å sikre additionality på et objektivt grunnlag. Imidlertid kan det være utfordrende å sette felles referansepunkter for ulike situasjoner. Dersom referansepunktet settes for generelt eller snevert, kan testen være dårlig egnet til å bevise additionality. Dette kan medføre falskt-positive svar eller falskt-negative svar, som ikke er i tråd med formålet om å redusere klimagassutslipp.

I sektorer eller industri hvor vanlig virksomhet er relativt lik, er testen godt egnet til å bevise additionality. Dette kan for eksempel være tilfelle for prosjekter som anvender fornybare energikilder, hvor utslippene ofte er tilnærmet lik. Imidlertid kan det være vanskeligere å oppstille et referansepunkt i tilfeller hvor utslipp fra en industri eller sektorer varierer mye under vanlig virksomhet. Eksempelvis vil testen være dårlig egnet til å sette et referansepunkt generelt for kraftverkindustri. Et vannkraftverk som har utslipp nær null, varierer fra et kullkraftverk hvor karbonutslippene er høye. Dersom referansepunktet for kraftverksindustri ble satt over null, ville det ført til at all energiproduksjon fra fornybare energikilder automatisk ble regnet som additional. I disse tilfellene bør industrien kategoriseres hver for seg.

Det kan også være vanskelig å utvikle gode standarder for å bevise additionality innenfor en sektor eller industri som produserer et stort antall ulike produkter med ulikt energibehov. Eksempelvis kan en industri som produserer papirmasse lage alt fra post-it lapper, til kartonger og tremasse. I disse tilfellene bør det lages mer produktspesifikke standarder.

Den samme utfordring gjelder i tilfeller hvor det er store lokale forskjeller på grunn av eksempelvis ulike satsingsområder, kostnader og tilgjengelighet. Eksempelvis kan et søppelanlegg i Norge ha startet med karbonfangst, mens et søppelanlegg i Tyskland slipper karbonet ut i atmosfæren. I disse tilfellene bør en test regne med de regionale forskjellene når det utvikles en standard.

En gjennomgående svakhet ved testen er den ikke vurderer andre sider av prosjektet, og kan bevise additionality automatisk uten hensyn til om andre omstendigheter gjør at prosjektet ville blitt iverksatt uansett. Det kan gi falskt-positive svar og svekke tilliten til en karbonkompensasjons miljømessige integritet.

6.2.3.2 Praksis-og teknologibasert additionalitytest

En praksis-og teknologibasert additionalitytest skal ifølge Climate Action Reserve bevise at et karbonreducerende prosjekt bruker “[...] a specific practice or technology that is rarely or never implemented in the absence of a carbon offset market”.¹⁰² Samme tilnærming er lagt til grunn av American Carbon Registry som sier at en teknologi må regnes som «sufficiently uncommon» og at en praksis må være «sufficiently low» for å være additional.¹⁰³

Testen skal med utgangspunkt i markedspraksis definere praksis og teknologi som automatisk godkjennes som additional. Ettersom hva som er vanlig på et område kan variere, må referansepunktet avgrenses geografisk.

Fordi testen bygger på markedspraksis kan det argumenteres for at testen er godt egnet til å bevise additionality ut fra faktiske omstendigheter. Praksis viser imidlertid at det kan oppstå konflikt mellom reglene satt på det frivillige markedet og reglene under andre bevaringsprogrammer.

En mye omdiskutert sak finner vi i relasjon til den tidligere etablerte standarden Chicago Climate Exchange (CCX).¹⁰⁴ I denne saken drev jordbrukere med karbonfangst i form av lagring av karbon i jordbruket. CCX konstaterte at karbonfangstprosjekter knyttet til under 10% av landbruksarealet ikke var å anse som vanlig praksis og dermed oppfylte kravet til additionality. CCX tillot jordbrukerne å selge karbonkompensasjoner for arbeidet til tross for at undersøkelser gjennomført av U.S Department of Agricultural Conservation Reserve Program hadde registrert at det var vanlig praksis å drive karbonforskyvninger på ca. 90% av landbruksarealet.¹⁰⁵ CCX registrerte dermed karbonreducerende prosjekter som additional til tross for at dette var prosjekter jordbrukerne hadde drevet med i årevis. I en artikkel fra The New York Times forteller jordbruker Steve Wiese at han arbeidet med karbonfangst i jordbruket i hele 14 år før han signerte avtale med CCX om salg av karbonkompensasjoner.¹⁰⁶ Dette er i strid med det frivillige karbonmarkedets formål om kun å selge karbonkompensasjoner som ikke ville skjedd under vanlig praksis.

¹⁰² Climate Action Reserve (2021) s. 8.

¹⁰³ American Carbon Registry (2021) s. 29–30 punkt 4.B.

¹⁰⁴ Hunt m.fl. (2020) s. 3188.

¹⁰⁵ Chicago Climate Exchange (2009) s. 14, punkt 5.7.2.

¹⁰⁶ Goodell (2006)

Eksempelet illustrerer et tilfelle hvor en organisasjon på det frivillige karbonmarkedet vurderer praksisen på området annerledes enn bevaringsprogrammet. Mens bevaringsprogrammet konstaterer at praksisen er vanlig fordi den er utbredt på 90% av landbruksarealet, snevrer organisasjonen på det frivillige karbonmarkedet inn den geografiske posisjonen til kun å gjelde 10% av arealet. På denne måten kan organisasjonen på det frivillige karbonmarkedet manipulere hvilken praksis som skal anses som vanlig og ikke, og dermed konstruere et prosjekt som additional.

Ulempen med testen er dermed at den beviser additionality på generelt grunnlag uten å se til omkringliggende egenskaper ved prosjektet. Som vist i eksempelet kunne CCX konstatere additionality fordi det ikke ble drevet karbonfangst på de resterende 10% av landbruksarealet. Dersom testen hadde vurdert prosjektet mer helhetlig, ville det imidlertid blitt oppdaget at prosjektet med høy sannsynlighet ville skjedd uansett som følge av etablert praksis på området.

Eksempelet er ikke det eneste som illustrerer at det kan oppstå kollisjon mellom reglene lagt til grunn på det frivillige karbonmarkedet og av bevaringsprogrammene. Flere vannkvalitetsprosjekter i USA som ikke ble tillat solgt av bevaringsprogrammet fordi de mente prosjektene var vanlig praksis, er tillat solgt på det frivillige karbonmarkedet.¹⁰⁷

Brukes testen på disse prosjektene, tillater det prosjektutviklere å opprettholde samme utslipp som før. En karbonkompensasjon på det frivillige markedet vil da ikke ha en ekstra effekt på klima. Testen kan dermed gi falskt-positivt svar og føre til at prosjekter som ikke er additional registreres. Det er i strid med det frivillige karbonmarkedets formål om å redusere klimautslipp.

6.2.3.3 Vurdering av standardiserte additionalitytester

Vurderingen av de standardiserte additionalitytestene viser at testene er egnet til å sikre en objektiv additionality vurdering. Imidlertid mangler testene et sikkerhetsnett ut over dette for å sikre at prosjektet ikke ville blitt iverksatt uansett. Det kan bidra til å svekke markedets miljømessige integritet.

¹⁰⁷ Ribaldo m.fl. (2008) s. 56-57.

Spørsmålet om hvorvidt en test med en standardisert tilnærming er egnet til å bevise additionality er reist for domstolen i California.¹⁰⁸ I saken hadde California Air Resources Board (CARB) vedtatt en lov (California Global Warming Solution Act of 2006), som bestemte at det skulle vedtas regler og forskrifter for å oppnå best mulig teknologisk gjennomførbare, og kostnadseffektive reduksjoner av klimagassutslipp. Det ble herunder bestemt at frivillige karbonkompensasjoner kunne brukes for å samsvare med loven.

For å bevise at de frivillige karbonkompensasjonene var additional utviklet CARB en standard med utgangspunkt i Climate Action reserve sine standardiserte additionalitytester.

Citizens Climate Lobby og Our Children's Earth Foundation gikk til sak mot CARB og anklaget dem for å ikke samsvare med den vedtatte loven. De påsto at standarden ikke kunne bevise additionality ettersom den ikke var egnet til å ekskludere prosjekter som ville skjedd uansett. De mente derfor programmet ble fylt opp av prosjekter som ikke hadde en ekstra klimaeffekt. Spørsmålet i saken var dermed om lovgiver måtte utelukke bruken av standardiserte additionalitytester fordi det tillater prosjekter som ikke er additional å bli registrert.

Retten kom til at en standardisert tilnærming til additionality samsvarte med den vedtatte loven. De uttalte at det var for snevert av saksøker å legge avgjørende vekt på muligheten for at et prosjekt kan bli iverksatt uansett. Retten understrekte at kravet til additionality innebærer en usikkerhet som aldri kan tilfredsstilles hundre prosent, og at man derfor ikke kan utelukke standardiserte additionalitytester alene på denne bakgrunn. I så fall ville det utelatt styret fra å registrere enhver karbonkompensasjon på det frivillige karbonmarkedet.

Med denne saken ble California en av de første statene til å forsvare bruken av en standardisert tilnærming til additionality. Det kan dermed konkluderes med at tilnærmingen i stor grad er egnet til å sikre additionality. Det er likevel verdt å merke seg at additionality aldri kan konstateres med full sikkerhet. Testene åpner dermed for at det kan finnes prosjekter på markedet som ikke oppfyller kravet til additionality.

¹⁰⁸ Case No. CGC-12-519554.

6.3 Tabell: En standards krav til additionality

Tabellen viser en oversikt over hvilke additionalitytester som er brukt under en standard. Navnet på testene er gjengitt med den engelske terminologien som er brukt under standardene.

Standard	Prosjektbasert vs. standardisert test	Krav til additionality
Gold Standard VERs (GS VER) ¹⁰⁹	Prosjektbasert	<p>Steg 1: Financial Additionality ved bruk av UNFCC verktøy eller Gold Standard verktøy</p> <p>Steg 2: Ongoing Financial Need.</p>
Verified Carbon Standard (VCS) ¹¹⁰	Prosjektbasert og/eller standardisert	<p>Prosjektbasert test</p> <p>Steg 1: Regulatory surplus</p> <p>Steg 2: Implementation barriers; Investment barrier, technological barriers, institutional barriers,</p> <p>Steg 3: Common practice</p> <p>Standardisert test</p> <p>Steg 1: Regulatory surplus</p> <p>Steg 2: Performance benchmark</p> <p>Standardisert test</p> <p>Steg 1: Regulatory surplus</p> <p>Steg 2: Positive list</p>
Climate action reserve (CAR) ¹¹¹	Standardisert	<p>Steg 1: Legal requirement test</p> <p>Steg 2: Standardisert test som kan bevise additionality på tre måter:</p> <p>a) Emission rate thresholds</p> <p>b) Practice- or technology-based thresholds</p>

¹⁰⁹ Gold Standard (2019) s. 16–18 principle 5.

¹¹⁰ VERRA (2019) s. 31–37 punkt 4.5.

¹¹¹ Climate Action Reserve (2021) s. 6-9 punkt 2.4.1.

		c) Other qualifying conditions or criteria
Plan Vivo System ¹¹²	Prosjektbasert	Steg 1: Regulatory surplus Steg 2: Barrier test; financial, technical, institutional, ecological, social eller cultural barriers.
American Carbon Registry (ACR) ¹¹³	Prosjektbasert eller standardisert	Prosjektbasert test Steg 1: Regulatory surplus Steg 2: Common practice test Steg 3: Barriers test; financial, technological, eller industrial Standardisert test Steg 1: Regulatory surplus Steg 2: Standardisert test som kan bevise additionality på tre måter: a) Practice based b) Technology standard c) Emissions rate or benchmark

¹¹² Plan Vivo (2015) s. 2-3 punkt AA1.

¹¹³ American Carbon Registry (2020) s. 26-30 chapter 4.

7 Additionality-kravets stilling på det frivillige karbonmarkedet

Kravet til additionality er grunnleggende for at en karbonkompensasjon skal bidra til å redusere klimagassutslipp og forsvare det frivillige karbonmarkedets miljømessige integritet.

Regulering av klimagassutslipp er et komplekst og sammensatt område. Det frivillige karbonmarkedet er globalt og omfatter et bredt spekter av aktiviteter, ulike aktører, og forskjellige utgangspunkt som gjør det krevende å vurdere additionality. Som drøftet i punkt 6 er ingen additionalitytester perfekt for ethvert tilfelle. Standardene søker å avhjelpe dette ved å anvende flere ulike additionality tester som skal utfylle hverandre.

Undersøkelser har vist at dagens praktisering av additionality ikke er god nok til å hindre at prosjekter som ikke er additional blir registrert. I 2020 evaluerte den ideelle organisasjonen Compensate over 100 naturbaserte prosjekter som tidligere var sertifisert under standarder som Gold Standard, Plan Vivo, American Carbon Registry og Climate Action Reserve. Undersøkelsen viste at 90 % av de evaluerte prosjektene ikke nådde Compensates kriterier. 52% av prosjektene skyldtes manglende additionality.¹¹⁴

Per i dag, finnes det ikke et overordnet organ som kan håndheve brudd på additionality. Det er derfor uklart hvilke juridiske konsekvenser det har at et prosjekt som ikke oppfyller kravet er registrert. For øvrig ville det vært vanskelig å vurdere årsaken til at additionality likevel ikke er oppfylt. Feilen kan skyldes en standards evne til å sikre additionality, en prosjektutviklers overdrevne eller underdrevne påstander, eller en organisasjons evne til å vurdere et prosjekt. I så fall kan det være uklart hvem som bør stilles til ansvar for feilen.

En aktør som bruker en karbonkompensasjon som ikke er additional for å markedsføre produktene sine som miljøvennlige kan imidlertid risikere å holdes ansvarlig for brudd på markedsføringsregler, forfalskning eller svindel. Dette fører til at aktører stadig stiller spørsmål ved markedets miljømessige integritet, ettersom de kan bli kritisert for grønnvasking.

¹¹⁴ Compensate (2021) punkt 4.4.

Markedet er avhengig av tillit for å eksistere. Kritikkk fra nasjonale og overnasjonale organ, forbrukere, finansmarkedet, miljøorganisasjoner og media skaper press på organisasjonene på det frivillige karbonmarkedet til å jobbe med løsninger som kan sikre markedets integritet.

Markedet er selvregulerende og avhenger av å balansere aktørenes interesser. En test må ikke være så streng at den hindrer strømmen av prosjekter til markedet, og ikke så vid at det går på bekostning av formålet om å redusere klimagassutslipp.

Til tross for mindre erfaring med standardiserte additionalitytester viser undersøkelser at flere nå foretrekker å bruke disse testene.¹¹⁵ Det skyldes at testene er ansett mer effektive og enklere å administrere enn de tradisjonelle prosjektbaserte testene. Dette kan føre til flere karbonreducerende prosjekter til markedet. Med standardiserte tester kan også en kjøper oppnå samme miljøgevinst som ved de prosjektbaserte testene, men til lavere pris og bidra til å møte behovet for å redusere klimagassutslipp for å nå målet om netto null. Imidlertid vil det alltid være en risiko for falskt-positive og falskt-negative svar.

Det kan reises spørsmål ved hva som er mest miljømessig gunstig idet det frivillige karbonmarkedet skal bidra til å kutte klimagassutslipp; muligheten for å gjøre karbonreduksjoner tilgjengelig for flere aktører til en lav pris, eller sørge for at ingen karbonreducerende prosjekter som ikke er additional registreres på markedet?

Svaret på spørsmålet er ikke intuitivt og avhenger av en aktørs syn på markedet. Det kan imidlertid argumenteres for at en bør være mer bekymret for å gå glipp av viktige muligheter til å redusere klimagassutslipp, enn at et prosjekt som ikke er additional innimellom blir registrert.

Additionality er som utgangspunkt et godt egnet begrep for å formulere intensjonen og formålet med en karbonkompensasjon om å redusere klimagassutslipp. Imidlertid er kravet mindre egnet til å gi konkrete svar i det enkelte tilfelle, og overlater vurderingen til aktørene.

Som beskrevet ovenfor er det på det frivillige karbonmarkedet i dag flere prosjekter som ikke oppfyller kravene, samtidig som det eksisterer gode karbonkompensasjoner som reduserer klimagassutslipp. Dette viser at håndteringen av additionalitykravet må forbedres for at markedet skal fungere. Likevel er og forblir additionality et hypotetisk krav som aldri kan

¹¹⁵ Peters-Stanley (2012) s. 4.

besvares med full sikkerhet. Uavhengig av hvilke tester som brukes må markedet forholde seg til denne usikkerheten.

Dagens praktisering av additionality blant aktører på det frivillige karbonmarkedet er under press. For at kravet skal sikre at en karbonkompensasjon er egnet til å bidra til å redusere klimagassutslipp må markedet håndtere kravet på en mer transparent og etterprøvbar måte for å sikre en karbonkompensasjons miljømessige integritet. Dersom markedet ikke evner å finne gode løsninger på additionalitykravet er det en fare for at markedets miljømessige integritet svekkes og at det frivillige karbonmarkedet vil kollapse.

8. Fremtiden til det frivillige karbonmarkedet

FNs klimakonferanse (COP26) ble avholdt i Glasgow mellom 31. oktober til 12. november 2021. En dag på overtid, den 13. november signerte partene Glasgow Climate Pact.¹¹⁶ Avtalen fastholder Parisavtalens 1,5 graders mål og oppfordrer partene til å oppdatere de nasjonale bidragene til utslippskutt, bestemmer å fase ut kull og fossilt brensel, og gjør fremskritt på karbonmarkedet.¹¹⁷

En viktig endring for det globale karbonmarkedet er at avtalen utfyller de gjenværende delene av Parisavtalens regelbok. Parisavtalen art. 6 regulerer handel med utslippsreduksjoner på tvers av landegrenser, og har siden Parisavtalen ble vedtatt i 2015 vært uavklart og kritisert for å føre til dobbelttelling. Endringene innfører en ny standard for utslippsreduksjoner og erstatter Kyotoprotokollens Certified Emission Reductions når disse går ut i 2025.¹¹⁸ Den nye standarden er regulert i Parisavtalens art. 6.4 og innebærer at utslippsreduksjoner som handles på tvers av landegrenser etter art. 6.2 må merkes om de skal brukes til avregning under nasjonale karbonregnskap eller til å handles med på det globale karbonmarkedet.¹¹⁹ Den nye standarden skal fremdeles stille krav til additionality og det kan forventes at markedet introduserer nye metoder for bevisvurderingen basert på erfaringer fra Clean Development Mechanism.¹²⁰

Avtalen regulerer ikke direkte det frivillige karbonmarkedet. Imidlertid legger endringene klare føringer for hvordan det frivillige karbonmarkedet bør utvikle seg for å opprettholde markedets miljømessige integritet. Mens det frivillige karbonmarkedet før har sett til Kyotoprotokollens Clean Development Mechanism for å utvikle standarder må markedet nå se til Parisavtalens nye måte å regulere utslippsreduksjoner på. Etterspørselen etter en art. 6.4-merking kan danne utgangspunkt for en eventuell harmonisert standard. Dette viser seg i

¹¹⁶ FCCC/Pa/CMA/2021/L.16 (Glasgow Climate Pact).

¹¹⁷ FCCC/Pa/CMA/2021/L.16 (Glasgow Climate Pact).

¹¹⁸ FCCC/Pa/CMA/2021/L.19 punkt XI A.

¹¹⁹ FCCC/Pa/CMA/2021/L.19 punkt V bokstav C, 42.

¹²⁰ FCCC/Pa/CMA/2021/L.19 punkt V bokstav A, 32b).

praksis ved at standarder som Verra og Gold Standard allerede er i gang med å vurdere tilsvarende krav.¹²¹

En eventuell harmonisering av standarder kan også påvirke myndigheter og private aktørers syn på markedets integritet og stimulere til økt handel av frivillige karbonkompensasjoner. Videre kan slik tilpasning i fremtiden føre til at også frivillige karbonkompensasjoner kan brukes til å avregnes under et lands forpliktelser.

Utviklingen av det frivillige karbonmarkedet og kravet til additionality er også diskutert i The Taskforce on Scaling the Voluntary Carbon Market (TSVCM).¹²² TSVCM er et av de mest omtalte forslagene til sentralisering av det frivillige karbonmarkedet som blant annet har lagt frem forslag om å etablere et felles organ som skal stå for utviklingen av nye kvalitetskriterier, såkalte Core Carbon Principles. Arbeidsgruppen pekte særlig på behovet for å bevise og utvikle regulatoriske-og finansielle additionalitytester.¹²³ Dersom et felles organ opprettes kan det legge ytterligere føringer for hvordan kravet til additionality utvikler seg i fremtiden. Med nye utslippsmål og økt klimagassregulering etter COP26 vil regulatorisk additionality bli særlig viktig for å sikre at et karbonreducerende prosjekt ikke iverksettes som følge av andre krav.

Samtidig med COP26 arrangerer Klimakonvensjonen side-eventet Capacity-building Hub. Møtet er en plattform for representasjon og samarbeid for kapasitetsbygging. På møtet ble det understreket et presserende behov for å involvere privat sektor og store og mellomstore bedrifter i å kutte klimagassutslipp.¹²⁴ Det viser at den internasjonale miljøretten fremdeles utvikler seg i retning av å bruke markedskreftene for å oppnå klimamålene.

COP26 har vist at handel med utslippsreduksjoner fremdeles er høyst aktuelt, og at integritetsspørsmålet tas på alvor. En eventuell harmonisering med Parisavtalens nye standard, inkludert kravet til additionality, kan gi nytt liv til det frivillige karbonmarkedets integritet og bidra til å spille en viktig rolle når private aktører og nasjoner skal nå Parisavtalens mål om netto null.

¹²¹ Gold Standard «A practitioners' guide»; VERRA (2021).

¹²² Institute of International Finance (IIF) (2021).

¹²³ Institute of International Finance (IIF) (2021) s. 70–73.

¹²⁴ UNFCCC «Summary report of the SME Even ton Capacity Building» (2021).

Litteraturliste

Internasjonale avtaler

- 1980** Vienna Convention on the Law of Treaties, 23 May 1969 (entered into force on 27 January 1980) UNTS, vol 1155, (Wien-konvensjonen om traktatretten).
- 1998** Kyoto protocol to the United Nations framework convention on climate change, 11 December 1998 (entered into force on 16 February 2005), UNTC, (Kyotoprotokollen).
- 2012** **United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) (2012)**
United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), Clean Development Mechanism, Tool01, *Methodological tool: Tool for the Demonstration and assessment of additionality*, Version 7.0.0, EB 70 annex 08, From 23. November 2012,
<https://cdm.unfccc.int/methodologies/PAmethodologies/tools/am-tool-01-v7.0.0.pdf> (Lest 25.11.2021).
- 2015** Paris Agreement, 12 December 2015 (entered into force 4 November 2016), UNTC (Parisavtalen).
- 2021** **Document C(2021)2800**
COMMISSION DELEGATED REGULATION (EU) .../... supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by establishing the technical screening criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as contributing substantially to climate change mitigation or climate change adaptation and for determining whether that economic activity causes no significant harm to any of the other environmental objectives, C(2021) 2800 final, 04.06.2021.
- 2021** Organization of work, including for the sessions of the subsidiary bodies: Proposal by the President: Draft decision-/CMA.3, Glasgow Climate Pact, 13 November 2021, Glasgow, FCCC/Pa/CMA/2021/L.16, (Glasgow Climate Pact).
- 2021** Matters relating to Article 6 of the Paris Agreement; proposal by the President, Draft decision-/CMA.3: Rules, modalities and procedures for the mechanism established by Article 6, paragraph 4, of the Paris Agreement, 13 November 2021, Glasgow, FCCC/Pa/CMA/2021/L.19.

Nasjonal lovgivning

USA 77 Stat. 392, An Act to improve, strengthen, and accelerate programs for the prevention and abatement of air pollution, as amended, 17 December 1963.

Rettsavgjørelser, prosjektbeskrivelser og avgjørelser under CDM

Case No. CGC-12519554. Citizens Climate Lobby and Our Children's Earth Foundation v. California Air Resources Board, (San Francisco City & County Super. Ct. No. CGC-12-519554), 23.02.2015

M/s Bajaj Auto, «Project 0221» Project 0221, *Grid-connected electricity generation from renewable sources at Satara by M/s Bajaj Auto Ltd. (BAL) using wind Power*, Clean development Mechanism Project design document Form (CDM-PDD) Version 02- in effect as of: 1 July 2004, Date:17.12.2005
<https://cdm.unfccc.int/filestorage/6/P/P/6PPT6HMIDAHDIFYJP7WTMNECFWLLV6I1/PDD%20-%20Bajaj%20Supa%20-%20649%20-%20v%2002%20-%2020051217.pdf?t=UU18cjM0cGY4fDCy5CsVYGK-BTSqQe4SjkkS> (Lest 25.11.2021)

M/s Bajaj Auto, «Project 0224» Project 0224: *Grid-connected electricity generation from renewable sources at Supa, Taluka Parner, Dist. Ahmednagar by M/s Bajaj Auto Ltd. (BAL) using wind Power*, Clean development Mechanism Project design document Form (CDM-PDD) Version 02- in effect as of: July 2004, Date:17.12.2005,
<https://cdm.unfccc.int/filestorage/6/0/7/607RA3Q0VVBK4FPQ1DYZCN5KK3BYG6/PDD%20-%20Bajaj%20Supa%20-%20649%20-%20v%2002%20-%2020051217.pdf?t=bHd8cjM0cG5wfDA5MmradpjxMHcEM-i9kFn-> (Lest 25.11.2021)

**CDM- Executive board,
«Review of the project
activity» Project 0221**

CDM- Executive board, *Review of the project activity: Grid-connected electricity generation from renewable sources at Satara by M/s Bajaj Auto Ltd. (BAL) using wind Power (0221)*, Rejected 21.07.2006,
<https://cdm.unfccc.int/Projects/DB/BVQI1135690844.37/Rejection/reason.pdf> (Lest 25.11.2021)

**CDM- Executive board,
«Review of the project
activity» Project 0224**

CDM- Executive board, *Review of the project activity: Grid-connected electricity generation from renewable sources at Supa, Taluka Parner, Dist. Ahmednagar by M/s Bajaj Auto Ltd. (BAL) using wind Power (0224)*, Rejected 21.07.2006
<https://cdm.unfccc.int/Projects/DB/BVQI1135775559.33/Rejection/reason.pdf> (Lest 25.11.2021)

Internasjonale rapporter og uttalelser

United Nations (1966)

United Nations, *Draft Articles on the Law of Treaties with commentaries*, Reports of the Commission to the General Assembly, Yearbook of the International Law Commission, Vol II, 1966,
https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_1_1966.pdf (Lest 26.11.2021)

UNFCCC (2002)

United Nations, *Report of the Conference of the Parties on its seventh session, held at Marrakesh from 29 October to 10 November 2001. Addendum. Part two: Action taken by the Conference of the Parties. Volume II*, FCCC/CP/2001/13/Add.2, 21, January 2002,
<https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop7/13a02.pdf> (Lest 22.11.2021)

UNFCCC (2006)

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), *Report of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to the Kyoto Protocol on its first session, held at Montreal from 28 November to 10 December 2005. Addendum. Part Two: Action taken by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to the Kyoto Protocol at its first session*, FCCC/KP/CMP/2005/8 Add.1, 30.03.2006,
<https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/2005/cmp1/eng/08a02.pdf> (Lest 25.11.2021)

IPCC (2021)

IPCC, 2021: Summary for Policymakers. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S. L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M. I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T. K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu and B. Zhou (eds.)]. Cambridge University Press. In Press. Publisert 07.08.2021

https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_Full_Report.pdf (Lest 24.11.2021)

United nations «Secretary-General's Statement on the IPCC Working Group 1 Report on the Physical Science Basis of the Sixth Assessment»

United Nations, *Secretary-General's Statement on the IPCC Working Group 1 Report on the Physical Science Basis of the Sixth Assessment*, publisert 09.08.2021 <https://unfccc.int/news/secretary-general-s-statement-on-the-ipcc-working-group-1-report-on-the-physical-science-basis-of> (Lest 24.11.2021)

UNFCCC «Summary report of the SME Event on Capacity Building» (2021)

UNFCCC, *3 rd Capacity-building Hub UNFCCC Bodies, Entities, and Processes Day RCC Bangkok, RCC Dubai, RCC Kampala and IDRC Are SMEs ready for Climate Action: sharing global experiences on capacity-building: Summary*, 19.11. 2021, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Summary%20of%20the%20SME%20Event%20CBHub.pdf> (Lest 22.11.2021)

Standarder

American Carbon Registry (2020)	American Carbon Registry, <i>The American Carbon Registry Standard; Requirements and specifications for the quantification, monitoring, reporting, verification, and registration of project-based GHG emissions reductions and removals</i> , Version 7.0, December 2020, https://americancarbonregistry.org/carbon-accounting/standards-methodologies/american-carbon-registry-standard (Lest 25.11.2021)
Chicago Climate Exchange (2009)	Chicago Climate Exchange, <i>(CCX) Offset Project Protocol; Agricultural Best Management Practices- Sustainably Managed Rangeland Soil Carbon Sequestration</i> , 08.20.2009, https://www.theice.com/publicdocs/ccx/protocols/CCX_Protocol_Sustainably_Managed_Rangeland_Soil.pdf (Lest 18.10.2021)
Climate Action Reserve (2021)	Climate Action Reserve, <i>Reserve Offset Program Manual</i> , 12.03.2021, https://www.climateactionreserve.org/wp-content/uploads/2021/03/Reserve_Offset_Program_Manual_March_2021.pdf (Lest 25.11.2021)
Gold Standard (2019)	Gold Standard, <i>Gold Standard for the global goals: Principles & Requirements, Version 1.2</i> , 23.10.2019, https://globalgoals.goldstandard.org/101-par-principles-requirements/ (Lest 25.11.2021)
Plan Vivo (2015)	Plan Vivo, <i>Plan Vivo Guidance Document: Reducing Locally-Driven Deforestation: Plan Vivo Approved Approach: Additionality</i> , May 2015 https://www.planvivo.org/Handlers/Download.ashx?IDMF=dcb2398d-9cd6-4d48-ad00-43180f251b08 (Lest 25.11.2021)
VERRA (2019)	VERRA, <i>Verified Carbon Standard (VCS): Methodology Requirements, v.4.0</i> , 19.09.2019, https://verra.org/wp-content/uploads/2019/09/VCS_Methodology_Requirements_v4.0.pdf (Lest 19.10.2021)

Litteratur

Bøker

- Berman (1983)** Berman, J. Harold, *Law and revolution: I: The formation of the western legal tradition*, Harvard University Press, 1983.
- Bugge (2019)** Bugge, Hans Chr. *Lærebok i miljøforvaltningsrett*, 5. utgave, Universitetsforlaget AS, 2019, Oslo.
- Buhmann (2018)** Buhman, Karin, *Power, procedure participation and legitimacy in a global sustainability norms: A theory of collaborative Regulation*, 1st Edition, Routledge, 2018.
- Freestone og Streck (2009)** Freestone, David og Charlotte Streck, *Legal Aspects of Carbon Trading; Kyoto, Copenhagen and beyond*, Oxford University Press, 2009.
- Gunningham og Grabosky (1998)** Gunningham, Neil og Peter Grabosky, *Smart Regulation: Designing Environment Policy*, Clarendon Press, 1998.
- Nanda og Pring (2013)** Nanda, Ved P og Pring, W. George, *International environmental law & policy for the 21st century*, 2nd rev.ed, Martinus Nijhoff Publishers, 2013.
- Osnabrück og Schmalenbach (2011)** Osnabrück, Prof. Dr. Oliver Dörr Universität og Kirsten Schmalenbach, *Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary*, 1. Aufl. Springer-Verlag, 2011.

Artikler publisert i
tidsskrift

- Dutschke og Michaelowa (2003)** Dutschke, Michael og Axel Michaelowa, «Development Aid and the CDM: How to Interpret “Financial Additionality”», Discussion Paper 228, *Hamburg Institute of International Economics (HWWA)*, May 2003, DOI: [10.2139/ssrn.413341](https://doi.org/10.2139/ssrn.413341)
- Gillenwater og Seres (2011)** Gillenwater, Michael og Stephen Seres, «The Clean Development Mechanism: a review of the first international offset program», *Greenhouse Gas Measurement and Management*, 2011, 1:3-4, s. 179-203, DOI: <https://doi.org/10.1080/20430779.2011.647014>
- Hahn og Hester (1989)** Hahn Robert W, og Gordon L. Hester, «Where Did All the Markets Go?: An Analysis of EPA’s Emission Trading Program», Vol.6 (1), Atlanta, Ga: *Yale Journal on Regulation*, 01.01.1989, https://heinonline.org/HOL/Page?lname=&public=false&collection=journals&handle=hein.journals/yjor6&men_hide=false&men_tab=toc&kind=&page=109 (Lest 24.11.2021)
- Hunt m.fl. (2020)** Hunt, James R, Corinne Celestina og John A. Kirkegaard, «The realities of climate change, conservation agriculture and soil carbon sequestration», *Global Change Biology*, 2020;26:3188-3189, Publisert 13.03.2020, DOI: <https://doi.org/10.1111/gcb.15082>
- Smith m.fl. (1994)** Smith, Jerry E, Richard Lazarus, Peter Huber, Cass R. Sunstein og C. Gray, Boyden, «Panel II: Public Versus Private Environmental Regulation», *Ecology law quarterly*, Ecology, Vol.21(2), University of California Press, 01.01.1994, s. 431-474, https://heinonline.org/HOL/Page?lname=&public=false&collection=journals&handle=hein.journals/eclawq21&men_hide=false&men_tab=toc&kind=&page=434 (Lest 01.12.2021)

Rapporter

- Bajaj Auto LTD (2001-2002)** Bajaj Auto, *Fifty Seventh Annual Report: Chairman's Letter, 2001-2002*, <https://www.bajajauto.com/investors/annual-reports> (Lest 25.11.2021)
- Cames m.fl. (2016)** Cames, Dr. Marting, Dr. Ralph O. Harthan, Dr. Jürg Füssler, Michael Lazarus, Carrie M. Lee, Pete Erickson, Randall Spalding-Fecher, *How Additional is the Clean Development Mechanism?: Analysis of the application of current tools and proposed alternatives: Study Prepared for DG CLIMA, Reference: CLIMA.B.3/Seri2013/0226r*, Institut für angewandte Ökologie Institute for Applied Ecology, March 2016, https://ec.europa.eu/clima/system/files/2017-04/clean_dev_mechanism_en.pdf (Lest 29.11.2021)
- Compensate (2021)** Compensate, *Reforming the voluntary market: How to solve current market issues and unleash the sustainable potential*, Compensate Operations Ltd, 2021, https://downloads.ctfassets.net/f6kng81cu8b8/5vgGIHhsrTAbMnqaDYN_GYJ/25a7d0e148a6d15cd10e2409107d7f3d/Reforming_the_voluntary_carbon_market_-_Compensate.pdf (Lest 25.11.2021)
- Eraker (2000)** Eraker, Harald, *Keiserens nye trær: om norske treplantasjer, CO2-kvoter og nykolonialisme i Uganda*, NorWatch, *Framtiden i våre hender*, April 2000, <https://www.framtiden.no/aktuelle-rapporter/524-treplantasjer-i-uganda-keiserens-nye-traer/file.html> (Lest 24.11.2021)
- Haya (2007)** Haya, Barbara, *Failed Mechanism: How the CDM is Subsidizing Hydro Developers and Harming the Kyoto Protocol*, International Rivers, 2007, https://www.researchgate.net/publication/254412849_Failed_Mechanism_How_the_CDM_is_Subsidizing_Hydro_Developers_and_Harming_the_Kyoto_Protocol (Lest 06.11.2021)
- Institute of International Finance (IIF) (2021)** Institute of International Finance (IIF), Timothy Adams, Bill Winters, Anette Nazareth og Mark Carney, *Taskforce on Scaling Voluntary Carbon Markets, Phase II Report*, 08.07.2021 https://www.iif.com/Portals/1/Files/TSVCM_Phase_2_Report.pdf. (Lest 11.11.2021)
- International Energy Agency (IEA) (2008)** International Energy Agency (IEA) Greenhouse Gas R&D Programme 2007, *Voluntary Carbon Offsets*, 2008, https://ieaghg.org/docs/general_publications/Carbon%20Offsetsweb.pdf (Lest 24.11.2021)

- Kollmuss m.fl. (2008)** Kollmuss, Anja, Helge Zink og Clifford Polycarp, *Making Sense of the Voluntary Carbon Market: A Comparison of Carbon Offset Standards*, WWF Germany, March 2008, https://www.globalcarbonproject.org/global/pdf/WWF_2008_A%20comparison%20of%20C%20offset%20Standards.pdf (Lest 21.09.2021)
- Mousseau (2017)** Mousseau, Frédéric, Dr. Kristen Lyons og David Ssemwogerere, *Carbon Colonialism: Failure of green resources carbon offset project in Uganda*, The Oakland Institute, 2017, https://www.oaklandinstitute.org/sites/oaklandinstitute.org/files/uganda_carbon_colonialism.pdf (Lest 16.09.2021)
- Peters-Stanley (2012)** Peters-Stanley, Molly, *Bringing it home: Taking Stock of Government Engagement with the Voluntary Carbon Market*, Forest Trends' Ecosystem Marketplace, 2012, https://www.forest-trends.org/wp-content/uploads/imported/EM_GovernmentMarkets_2012_FINAL_3-21-12.pdf (Lest 25.11.2021)
- Ribaudo m.fl. (2008)** Ribaudo, Marc, LeRoy Hansen, Daniel Hellerstein og Catherine Greene, *The Use of Markets To Increase Private Investment in Environmental Stewardship/ ERR-64 Economic Research Service/USDA*, 2008, https://www.ers.usda.gov/webdocs/publications/46066/11941_err64_1_.pdf?v=2857.5 (Lest 04.11.2021)
- Schneider (2007)** Schneider, Lambert, *Is the CDM fulfilling its environmental and sustainable development objectives? An evaluation of the CDM and options for improvement: Report prepared for WWF*, Institut für angewandte Ökologie Institute for Applied Ecology, 5.10.2017, <https://www.oeko.de/oekodoc/622/2007-162-en.pdf> (Lest 25.11.2021)

Artikler på internett

- Blaufelder m.fl. (2021)** Blaufelder, Christopher, Cindy Levy, Peter Mannion og Dickon Pinner, «A blueprint for scaling voluntary carbon markets to meet the climate challenge», *McKinsey*, 29.01.2021.
<https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/a-blueprint-for-scaling-voluntary-carbon-markets-to-meet-the-climate-challenge> (Lest 24.11.2021)
- Ecosystem marketplace (2021)** Ecosystem marketplace, «Voluntary Carbon Markets Rocket in 2021, On Track to Break \$1B for First Time Press Release», 15.09.2021.
<https://www.ecosystemmarketplace.com/articles/press-release-voluntary-carbon-markets-rocket-in-2021-on-track-to-break-1b-for-first-time/>. (Lest 27.09.2021)
- Elgin (2020)** Elgin, Ben, «How the Nature Conservancy, the World's biggest environmental group, became a dealer of meaningless carbon offsets, Bloomberg green», 09.12.2020,
<https://www.bloomberg.com/features/2020-nature-conservancy-carbon-offsets-trees/> (Lest 14.11.2021)
- Goodell (2006)** Goodell, Jeff, «Capital Pollution Solution?», *The New York Times*, 30.07.2006,
<https://www.nytimes.com/2006/07/30/magazine/30carbon.html> (Lest 19.10.2021)
- Greenpeace «We're living in a golden age of greenwash»** Greenpeace, «We're living in a golden age of greenwash: From 'carbon neutral' flights to 'net zero' bacon, dishonest green PR is on the rise», 29.06.2021 <https://www.greenpeace.org.uk/news/golden-age-of-greenwash/> (Lest 16.09.2021)
- Hurst (2021)** Hurst, Josh, «Choosing the Best Carbon Offset Programs of 2021», *EcoWatch*, 26.05.2021, <https://www.ecowatch.com/best-carbon-offset-programs-2650926204.html> (Lest 20.10.2021)
- Treece (2021)** Treece, Kiah, «The 6 Best Carbon Offset Programs of 2021: Choose a program that's transparent about its carbon offset projects», *Treehugger*, 19.03.2021 <https://www.treehugger.com/best-carbon-offset-programs-5076458> (Lest 25.10.2021)

Yin (2012)	Yin, Daphne, «California Lawsuit Challenges Foundation of Next-Stage Carbon Offsets», <i>Ecosystem marketplace</i> , 4.04.2012, https://www.ecosystemmarketplace.com/articles/california-lawsuit-challenges-foundation-of-next-stage-carbon-offsets/ (Lest 04.11.2021)
 <u>Nettsteder</u>	
American Carbon Registry «Our mission»	American Carbon Registry, <i>About us: Our mission</i> , https://americancarbonregistry.org/about-us/mission (Lest 17.11.2021)
Carbon Offset Guide «Climate Action Reserve»	Carbon Offset Guide, <i>Understanding Carbon Offsets: Climate Action Reserve</i> , https://www.offsetguide.org/understanding-carbon-offsets/carbon-offset-programs/voluntary-offset-programs/climate-action-reserve/ (Lest 04.11.2021)
Carbon Offset Guide «Voluntary Offset Programs»	Carbon Offset Guide, <i>Understanding Carbon Offsets: Voluntary Offset Programs</i> , https://www.offsetguide.org/understanding-carbon-offsets/carbon-offset-programs/voluntary-offset-programs/ (Lest 20.10.2021)
Carbon Offset Guide, «What Makes a High-Quality Carbon Offset»	Carbon Offset Guide, <i>High Quality Offsets: What Makes a High-Quality Carbon Offset</i> , https://www.offsetguide.org/high-quality-offsets/ (Lest 13.10.2021)
Climate Action Reserve «About us»	Climate Action Reserve, <i>About us: Mission</i> , https://www.climateactionreserve.org/about-us/ (Lest 17.11.2021)
Corporate finance institute «What is the Voluntary Carbon Market?»	Corporate finance institute, <i>What is the Voluntary Carbon Market?</i> , https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/voluntary-carbon-market/ (lest 16.09.2021)
Gold Standard «A practitioners' guide»	Gold Standard, <i>A Practitioners' guide: Aligning the Voluntary Carbon Market with the Paris Agreement</i> , https://www.goldstandard.org/our-story/vcm-transition-framework (Lest 26.11.2021)
Gold Standard «Vision+Impacts»	Gold Standard, <i>Vision+ Impacts</i> , https://www.goldstandard.org/about-us/vision-and-mission (Lest 17.11.2021)

Grønnvaskingsplakaten «om plakaten»	Grønnvaskingsplakaten, <i>om plakaten</i> , https://gronnvasking.no/no/om-plakaten (Lest 16.09.2021)
Marked i Store norske leksikon	Marked i Store norske leksikon, sist oppdatert 5. november 2021, https://snl.no/marked (Lest 24.11.2021)
Plan Vivo «What we do»	Plan Vivo, <i>About us: What we do</i> , https://www.planvivo.org/what-we-do (Lest 17.11.2021)
SAS «Utslippskalkulator»	SAS, <i>Beregn utslippene dine: Utslippskalkulator</i> , https://www.sas.no/barekraft/klimakalkulator/ (Lest 29.11.2021)
The Mining Association of Canada, «How TSM Works»	The Mining Association of Canada, <i>How TSM Works</i> , https://mining.ca/towards-sustainable-mining/how-tsm-works/ (Lest 03.12.2021)
United Nations, «The global coalition for net-zero emissions is growing» (2021)	United Nations, <i>The global coalition for net-zero emissions is growing</i> , https://www.un.org/en/climatechange/net-zero-coalition (Lest 11.11.2021)
VERRA, «About Verra»	VERRA, <i>About Verra: What We Do</i> , https://verra.org/about-verra/what-we-do/ (Lest 17.11.2021)
VERRA (2021)	Verra, <i>Moving Forward Together: Verra's Reflections on the COP26 Outcome in Glasgow</i> , 18.11.2021 https://verra.org/moving-forward-together-verras-reflections-on-the-cop26-outcome-in-glasgow/ (Lest 25.11.2021)

Liste over tabeller

Tabell 1: En standards krav til additionality